

Levnadsvillkor och hälsa i Uppsala kommun

Kartläggning

Förord

Utvecklingen av hälsan i befolkningen är centralt för en hållbar samhällsutveckling och för människors välbefinnande.

En av de mest kända definitionerna av hälsa är Världshälsoorganisationens (WHO) definition från 1946. Där definieras det som ett tillstånd av fullkomligt fysiskt, psykisk och socialt välbefinnande, inte enbart frånvaro av sjukdom.

Hälsa påverkas av olika faktorer på samhälls-, lokal- och individnivå. En populär modell för att beskriva detta ömsesidiga samband är Dahlgrens och Whiteheads modell (2007/1991) om hälsans bestämningsfaktorer. Modellen illustrerar hur faktorer på olika nivåer påverkar en individs hälsa. Faktorerna delas in i generella socioekonomiska-, kulturella och miljömässiga förhållanden såsom socialförsäkrings- och rättssystem, levnads- och arbetsförhållanden såsom tillgång till utbildning, arbete och bostad, sociala och samhällsliga nätverk såsom socialt stöd och barns vuxenkontakter, samt individuella livsstilsfaktorer såsom sömn-, kost- och motionsvanor. Dessutom finns det längst in i modellen en kärna, vilken beskriver de opåverkbara individuella faktorerna vilka kan bestå av arv, kön och ålder. Många faktorer relaterar till en kommuns ansvars- och verksamhetsområden, medan andra faktorer ligger på samhälls- och individnivå.

Ledande forskare har länge haft en diskussion om hur ojämlikhet i hälsa ska definieras. Gemensamt för alla definitioner som förs fram är dock ett fokus på skillnader i hälsa mellan olika grupper med olika social position. Social position brukar förstås som breda socioekonomiska grupper, som till exempel yrkesgrupper, utbildningsgrupper eller inkomstskikt. Men utöver skillnader i sådana breda grupper finns även skillnader i mer avgränsade grupper, som till exempel grupper i mer marginaliserade situationer, såsom långtidsarbetslösa, minoritetsgrupper eller personer med funktionsnedsättningar.

Kommissionen för jämlik hälsa lämnade i augusti 2016 över sitt delbetänkande till regeringen, där de definierar ojämlikhet i hälsa som *systematiska skillnader i hälsa mellan samhällsgrupper med olika social position*.

Om utgångspunkten är *systematiska skillnader i hälsa* bör skillnaderna således vara påverkbara. I praktiken är det dock inte realistiskt att helt utjämna skillnaderna, eftersom personer med mer resurser (i form av socialt kapital, humankapital, ekonomiskt kapital eller miljömässigt kapital) generellt har en större motståndskraft mot hälsorisker. Som kommissionen för jämlik hälsa skriver i sitt delbetänkande, så är en mer pragmatisk bedömning av vad som är påverkbara skillnader i hälsa att utgå från frågan *hur stor* del av skillnaderna som är påverkbara.

På nationell nivå har vi en god förståelse för hur hälsoläget skiljer sig beroende på grupper sociala position.

Föreliggande rapport är en första sammanställning av det påbörjade kartläggningsarbetet i Uppsala kommun.

För att få en förståelse för geografiska och socioekonomiska skillnader i hälsa och levnadsvillkor i Uppsala kommun, hur dessa skillnader kan påverkas, samt ligga till grund för kommunala insatser och fördjupade analyser har ett arbete med social kartläggning inletts.

Innehåll

Förord	sid 2
Sammanfattning av kartläggningen	sid 4
Omvärld och förutsättningar	sid 9
Faktorer som har betydelse för levnadsvillkor och hälsa	sid 12
Boende	sid 15
Arbete och försörjning	sid 21
Uppväxtvillkor och utbildning	sid 30
Demokrati och trygghet	sid 36
Välbefinnande och hälsa	sid 41
Bostadsområden som är lika	sid 47
Den geografiska kartan	sid 49
Det fortsatta arbetet	sid 53

Sammanfattning av kartläggningen

Utifrån arbetet med denna första kartläggning har vi samlat på oss en del erfarenheter. I denna rapport har vi valt ut tillgänglig statistik utifrån inspiration från Folkhälsomyndigheten och den kartläggning som Stockholms stad genomförde 2015. Statistiken speglar flera aspekter utifrån teorin om hälsans bestämningsfaktorer. Det finns flera områden där vi ser behov av fördjupning, till exempel trångboddhet, stadsmiljökviteter, resväg till arbete och trygghet, kultur- och idrottsutbud för barn och unga med mera. Dessutom finns det behov av att se över hur kommunen samlar in egen statistik. För att denna typ av kartläggning ska kunna utföras och förbättras behöver all statistik vara tillgänglig och fördelad på Uppsalas nyckelkodområden.

När det gäller boende finns det stora skillnader mellan bostadsområden och mellan stad och landsbygd. I Uppsala stad dominerar flerbostadshus (bostadsrätt och hyresrätt) medan Uppsalas landsbygd domineras av småhus och äganderätter. Få områden i Uppsala stad har ett blandat bostadsbestånd med avseende på bostadstyp, upplåtelseform och bostadsstorlek. Specialbostäderna för äldre/funktionsnedsatta/studenter är huvudsakligen förlagda till ett begränsat antal bostadsområden.

Inom området arbete och försörjning finns stora variationer mellan olika områden i kommunen när det gäller andelen sysselsatta, förvärvsinkomster och utbildningsnivå. De områden med allra högst andel sysselsatta har kring 90 procent förvärvsarbetande medan områden med lägst andel har kring 60 procents förvärvsfrekvens. Skillnaderna i inkomst varierade år 2014 mellan 52 000 kr per år och 387 000 kr per år. Här är dock viktigt att notera att andelen studenter är hög inom vissa områden vilket påverkar inkomststatistiken. Bland personer som är utrikesfödda ökar sysselsättningen med vistelsetiden i Sverige. Den når dock inte upp till samma nivåer som för inrikesfödda, inte ens för dem med mycket lång vistelsetid i Sverige. Några undantag finns dock – samtliga av dessa är knutna till landsbygdsorterna. Andelen hushåll som erhållit ekonomiskt bistånd från kommunen varierar stort mellan stadens olika geografiska områden. Andelen hushåll som har långa biståndstider med försörjningsstöd har ökat. Det är vanligare bland kvinnor att ohälsa är bakomliggande orsak till behovet av ekonomiskt bistånd. Skillnaderna mellan bostadsområdena inom kommunen är stora när det gäller ekonomisk utsatthet i barnfamiljer.

De flesta vårdnadshavare anser att förskolans kvalitet är god. Spridningen mellan olika förskolor är dock relativt stor och det finns förskolor där resultatet ligger avsevärt lägre än genomsnittet. Andelen som uppnår kunskapskraven i alla ämnen årskurs 9 skiljer sig mellan skolorna med så mycket som ca 40 procentenheter. Tillgång till fritidsklubb saknas i vissa bostadsområden. I de områden där fritidsklubb erbjuds är det varierande andel deltagande barn beroende på fritidsklubbens popularitet. Det finns ett antal upptagningsområden som har ett tillräckligt barnunderlag men där fritidsklubb ändå inte erbjuds.

Uppsala hade i det senaste valet totalt sett ett högre valdeltagande än rikssnittet både till riksdagen och kommunfullmäktige. Trots ett högt valdeltagande totalt sett låg cirka en tredjedel av valdistrikten under riksgenomsnittet när det gäller valdeltagande.

Statistiken speglar flera aspekter utifrån teorin om hälsans bestämningsfaktorer.

Uppgifter om tillit på nationell nivå visar att tilliten i samhället skiljer sig ganska mycket mellan olika befolkningsgrupper. De med eftergymnasial utbildningsnivå har störst tillit till andra människor och de som har grundskola som högsta utbildningsnivå är den grupp som har lägst tillit till andra människor. Den generella tilliten bland de yngre har minskat under senare år. Det är svårt att avgöra om detta är en tillfällig nedgång eller tecken på samhällsförändringar eller värderingsförskjutningar som påverkat de ungas tillit.

Den nationella trygghetsundersökningen visar att känslan av trygghet har minskat något för invånarna i Uppsala län. Men över tid, sedan mätningarna påbörjades 2006, har dock känslan av trygghet totalt sett ökat. När det gäller unga är det en stor andel som inte känner sig trygga på stan eller i centrum. Flickorna känner särskilt stor otrygghet.

Medellivslängden i Uppsala ligger något högre än genomsnittet i riket. Medellivslängden har ökat, främst hos män. När det gäller självskattad hälsa ligger Uppsala högst jämfört med övriga kommuner i länet samt även i förhållande till CDUT-landstingen. Det står för landstingen i Uppsala (C), Sörmland (D), Västmanland (U), och Örebro län (T). Sedan år 2002 har ohälsotalen i Uppsala kommun sjunkit fram till 2014 då ohälsotalen gått upp något. Skillnaderna i ohälsotalen mellan Uppsalas bostadsområden är stora. Det finns också stora variationer mellan könen.

Den ”Sociala kompassen” bekräftar bilden av skillnaderna i Uppsala. Med hjälp av modellen har vi också kunnat identifiera vilka områden som är socioekonomiskt lika. Det är ett relativt tydligt mönster som också har en geografisk koppling.

Uppdraget

Kommunfullmäktige fastställer årligen *Mål och budget* med inriktningsmål, uppdrag och ekonomiska prioriteringar för kommande treårsperiod. I mål och budget för 2016 finns två kommungemensamma inriktningsmål som handlar om att Uppsala kommun ska ge förutsättningar för en god hälsa för hela befolkningen och att skillnader i levnadsvillkor för kommunens invånare jämnas ut. Kommunstyrelsen har beslutat att en åtgärd för att nå dessa mål ska vara att *utreda skillnader i hälsoläge och levnadsvillkor mellan olika grupper och i kommunens olika geografiska delar samt kommunens insatser och verksamheter för att möta behov och ge förutsättningar till dessa grupper. I utredningen ingår att föreslå förändringsbehov samt föreslå mått på god hälsa.*

Syftet med rapporten

Syftet med denna rapport är att utifrån befintlig statistik och enkätundersökningar belysa vilka skillnader i hälsa och levnadsvillkor som finns mellan grupper och geografiska områden i Uppsala.

I rapporten presenteras befintlig statistik utifrån olika geografiska bostadsområden

Tillvägagångssätt och avgränsning

Denna rapport är en sammanställning av statistik som beskriver levnadsvillkor som har betydelse för en god hälsa samt viss statistik som beskriver hälsoläget i kommunen. Där det är möjligt presenteras statistiken fördelat på olika geografiska områden och för olika grupper.

Rapporten har avgränsats till befintlig statistik från bland annat Statistiska centralbyrån (SCB), och kommun- och landstingsdatabasen Kolada med flera. Ett urval av statistik har gjorts för att kunna spegla en bredd i frågorna om skillnader i levnadsvillkor och hälsa samt för att ge en bild av hur skillnaderna i livsvillkor och hälsa ter sig för olika grupper och delar av kommunen. Vid valet av statistik har inspiration hämtats från liknande rapporter från andra kommuner samt Folkhälsomyndighetens indikatorer för folkhälsa.

I rapporten presenteras befintlig statistik utifrån olika geografiska bostadsområden, så kallade nyckelkodområden (NYKO-områden). NYKO är kommunens egen indelning i mindre områden som gör det möjligt att redovisa statistik för delområden inom en kommun.

Viss statistik finns inte fördelat på nyckelkodområden. Statistiken presenteras då i befintlig indelning. Det gäller t ex valdeltagande, skolresultat, deltagande i fritidsklubb, självs kattad hälsa, trygghet och medellivslängd.

Resultatnätverket R9 har i uppdrag att ta fram mått som ur ett kommunledningsperspektiv kan användas för att följa och jämföra utvecklingen i följande nio ungefär lika stora kommuner: Eskilstuna, Gävle, Jönköping, Linköping, Norrköping, Södertälje, Uppsala, Västerås och Örebro. I några fall presenteras statistiken i jämförelse med dessa kommuner.

Den politiska inriktningen om social hållbarhet och goda levnadsvillkor för invånarna

Det konstateras att god hälsa är en grundläggande förutsättning för människors möjlighet att nå sin fulla potential och bidra till samhällets utveckling.

Jämlikhetsmålet innebär bland annat att kommunen ska investera i flickors och pojkars utveckling för att nå social hållbarhet och minskade skillnader i hälsa och utbildning. Klyftorna mellan människor och områden ska minska.

Fokus för inriktningsmålet är således att skapa förutsättningar för en mer jämlik välfärd. Konkret handlar det bland annat om att kommunen i alla verksamheter ska ha ett inkluderande och normkritiskt förhållningssätt. Kommunen ska vara ett föredöme när det gäller skyddet av de mänskliga rättigheterna. Till stor del handlar det om att kommunen är en öppen, jämställd och solidarisk kommun som berikas av mångfald. Den gemensamma välfärden ska stärkas och alla som bor i kommunen ska få lika möjligheter utifrån skilda behov och förutsättningar.

Ett av de övergripande inriktningsmålen i Uppsala kommuns Mål och budget för 2017–2019 är att Uppsala ska vara jämlikt, med goda levnadsvillkor för invånarna.

Barnets bästa ska sättas i främsta rummet och kommunen ska ha idrotts- och fritidsverksamhet samt föreningsliv som stärker demokratin och möjliggör möten, kunskap, upplevelser och integration.

Budgeten gör tydligt att de olika dimensionerna av hållbarhet är mål i sig, men lägger stort fokus på den sociala hållbarheten. Särskild vikt läggs vid att integrera ett jämställdhetsperspektiv i budgetprocessen.

Kommunfullmäktige har även tagit fram olika indikatorer för att kunna följa utvecklingen inom området social hållbarhet¹.

Dessa indikatorer är:

- Ohälsotalet bland Uppsalas invånare 16–64 år (skillnaderna mellan bostadsområden ska minska)
- Självskattat hälsotillstånd bland Uppsalas invånare 16–84 år (värdena ska förbättras)
- Andel ungdomar på gymnasieskolans åk 2 som uppger att de mår bra eller mycket bra (andelen ska öka)
- Skillnaden mellan områden avseende andel arbetslösa (skillnaderna ska minska)

Vinster med minskade skillnader

En god hälsa är både en mänsklig rättighet och en viktig drivkraft för social och ekonomisk utveckling. Om hälsoläget är bra i en befolkning kan fler arbeta, vilket leder till att produktiviteten ökar och att investering i utbildning ger större utbyte. Hälsan uppmärksammas därför också alltmer som ett medel för ekonomisk utveckling.

Hälsan påverkas av olika livsvillkor, livsmiljöer och levnadsvanor. Ett hälsofrämjande arbete handlar om att försöka påverka de faktorer som kan bidra till en positiv och jämlik hälsoutveckling för alla. Det finns många vinster med att utjämna skillnader i hälsa och orättvisa livsvillkor, vinster både för individen och för hela samhället.

På en övergripande nivå tjänar hela samhället på minskade skillnader i hälsa och levnadsnivå. Om de samlade resurserna kan användas till annat än att bekämpa effekterna av stora skillnader i hälsa och livsvillkor så kan vi alla dra nytta av det. Samtidigt är det viktigt att slå fast att förbättrad hälsa är en vinst i sig, och har därför ett egenvärde, oavsett om det leder till positiva samhälls-ekonomiska konsekvenser eller inte.

Även om biologiska skillnader i hälsa påverkar hälsoutfall ger de oftast bara en marginell förklaring till skillnader i hälsa som finns inom och mellan grupper i samhället.

Att minska skillnader mellan olika grupper av människor är sammanfattningsvis positivt både för individen och för samhället i stort.

¹ Mål och budget 2017–2019 för Uppsala kommun.

Göteborgs stad har i sin rapport *Skillnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg, 2014* sammanställt en lista över de positiva värden, som de menar – utifrån ett samlat kunskapsunderlag – kan erhållas av att minska skillnaderna mellan delar av staden och mellan grupper av befolkningen. Dessa positiva vinster med minskade skillnader i hälsa är framför allt².

- Höjd livskvalitet
- Ökad jämlikhet
- Ökad tillit mellan människor och till samhällsinstitutionerna
- Människor kan lättare uppnå sin fulla potential
- Ökade förutsättningar för social rörlighet
- Ökad framtidstro och känsla av tillhörighet
- Minskad social oro, otrygghet och kriminalitet
- Minskat utanförskap
- Större öppenhet i samhället
- Ett mer sammanhållet samhälle, i detta sammanhang åsyftas principen – att du ställer upp för samhället och samhället ställer upp för dig.
- Minskad polarisering och segregation
- Samhällets resurser kan användas till annat än att bekämpa effekterna av skillnaderna
- Samhällsekonomiskt lönsamt
- Humankapitalet ökar
- Ökade förutsättningar för tillväxt och utveckling
- Ökad produktivitet
- Fler kan arbeta
- Investeringar i utbildning ger större utbyte eller avkastning
- Ökad ekonomisk tillväxt

För individen växer möjligheterna till självförverkligande och förutsättningarna för en god hälsa och välbefinnande. För samhället innebär minskade skillnader en ökad sammanhållning, ökad produktivitet och förbättrade möjligheter för tillväxt och stärkt konkurrenskraft.

² Källa: Skillnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg, delrapport 2014.

Omvärld och förutsättningar

En kommun med både möjligheter och utmaningar

Uppsala har goda förutsättningar för en positiv utveckling. Allt fler människor vill bo och verka här. Uppsala kommun är en av Sveriges snabbast växande och mest kunskapsintensiva kommuner.

Två universitet, ett universitetssjukhus och en god arbetsmarknad med en rad kunskapsintensiva branscher lockar människor hit. Närhet till utbildning och jobb bidrar till en stark framtidstro.

Bostadsbyggandet mätt per medborgare är bland det högsta i landet. Det är en välmående och välutbildad befolkning. Hälsan skattas som bra eller mycket bra hos tre fjärdedelar av befolkningen³ och invånarnas utbildningsnivå är högre än i riket som helhet⁴.

Samtidigt begränsas människors potential och livskvalitet av ojämlikheter i samhället. Uppsala är en delad kommun, med stadsdelar och orter som inte är fullt ut delaktiga i den positiva utvecklingen. Skillnader finns inom kommunen och mellan olika grupper i befolkningen och syns oavsett om vi tittar på hälsa, utbildningsnivå, sysselsättningsgrad eller de levnadsvanor som ger ökad risk för olika folksjukdomar.

Den regionala utvecklingsstrategin 2017–2020, Ett gott liv i en nyskapande region med internationell lyskraft, pekar på ett antal utmaningar för regionen och har även antagit tre prioriterade, övergripande områden att arbeta vidare med. Ett av dessa områden är *en region för alla*, som tar sin utgångspunkt i den socialt hållbara utvecklingen. Ett av målen inom området är att regioninvånarna ska ha landets högsta självskattade hälsa, med minskade skillnader mellan grupper och individer.

Även i Uppsala kommuns budget 2017–2019 konstateras att en av styrkorna i kommunen är just att Uppsalas invånare har, generellt sett, ett bra välmående, jämfört med andra kommuner. Samtidigt finns svagheten med skillnader i hälsa kopplat till inkomst och bostadsområde/-ort. Kommunfullmäktige i Uppsala kommun konstaterar att kunskaperna om bakomliggande faktorer till ojämlikhet behöver öka – och ska också ligga till grund för beslut om insatser. Liksom den regionala utvecklingsstrategin pekar på de inneboende möjligheter som finns i en fördjupad samverkan mellan kommun, landsting och andra regionala aktörer när det gäller social hållbarhet och hälsa, så görs även detta påpekande i Uppsala kommuns budget för 2017–2019: samverkan med landstinget behöver utvecklas och fördjupas.

³ Liv och hälsa 2012, Uppsala län.

⁴ Källa: SCB.

En så kallad SWOT-analys (analys av styrkor, svagheter, möjligheter och hot) för det sociala området har i samband med framtagandet av den nya regionala strategin genomförts på regional nivå. Analysen visar på följande när det gäller regionens förutsättningar:

Styrkor <ul style="list-style-type: none">• Ung befolkning• Låg arbetslöshet• God hälsa och hög medellivslängd• Hög utbildningsnivå• Växande befolkning• Brett utbud av utbildningar av god kvalitet• Stark lokal identitet och stolthet över kultur och historia• Stark tillit mellan människor	Möjligheter <ul style="list-style-type: none">• Inflyttning och växande befolkning underlättar kompetensförsörjningen• Många jobbchanser uppstår på växande arbetsmarknad• Kompetensimport från andra länder och regioner• Utvecklad tillit och samverkan ger utvecklingskraft• Utvecklad samverkan mellan kommuner, landsting och andra aktörer
Svagheter <ul style="list-style-type: none">• Låg sysselsättningsgrad bland flera grupper• Regionala och könsmissiga skillnader i hälsa, utbildningsnivå, arbetslöshet och övergång till högre utbildning• Bristande inkludering• Svaga skolresultat, framför allt bland killar• Avhopp från gymnasieskolan• Barnfattigdom och social utsatthet• Könsuppdelad arbetsmarknad	Hot <ul style="list-style-type: none">• Stor inflyttning på kort tid försvårar integrationen• Ökad konkurrens om kunskap och kompetens• Ökade klyftor och utanförskap• Lågkvalificerade jobb försvinner och ersätts av ny teknik – kräver omskolning• Demografin skapar obalans mellan försörjda och försörjande

Tabell 1. Källa: Region Uppsala, Regional utvecklingsstrategi 2017–2020.

Expansiv arbetsmarknadsregion

Uppsala har en stark och expansiv arbetsmarknad, och har fortfarande bland de allra lägsta arbetslöshetssiffrorna i landet. Näringslivsstrukturen inom kommunen domineras av Life science-sektorn samt offentlig sektor. Branschen Life science täcker in många naturvetenskapliga områden, främst biologi, kemi, medicin, fysik, teknik och matematik, men även exempelvis miljö- och livsmedelsvetenskap.

Ytterligare ett kännetecken för arbetsmarknaden i Uppsala är det stora antalet småföretag. 2015 fanns cirka 20 000 företag i Uppsala kommun, 4 000 av dessa inom verksamhetsområdena juridik/ekonomi/vetenskap/teknik och 2 000 inom handel. Ungefär 1 500 företag startas i kommunen per år⁵.

När det gäller antalet anställda inom de olika branscherna har vård och omsorgssektorn flest anställda. De allra flesta återfinns inom offentlig sektor.

⁵ Källa: Bolagsverket 2016.

Utbildningssektorn är näst störst, också där företrädesvis offentligt anställda. Totalt finns cirka 100 000 jobb i Uppsala. 60 procent av dessa återfinns inom den privata sektorn.

Största arbetsgivare är Uppsala kommun. Största privata arbetsgivare är GE Healthcare.

Arbetsmarknaden i Uppsala är, liksom i många andra delar av landet, starkt könsuppdelad. Vanligaste yrket bland kvinnor är undersköterska och bland män universitets- och högskolelärare.

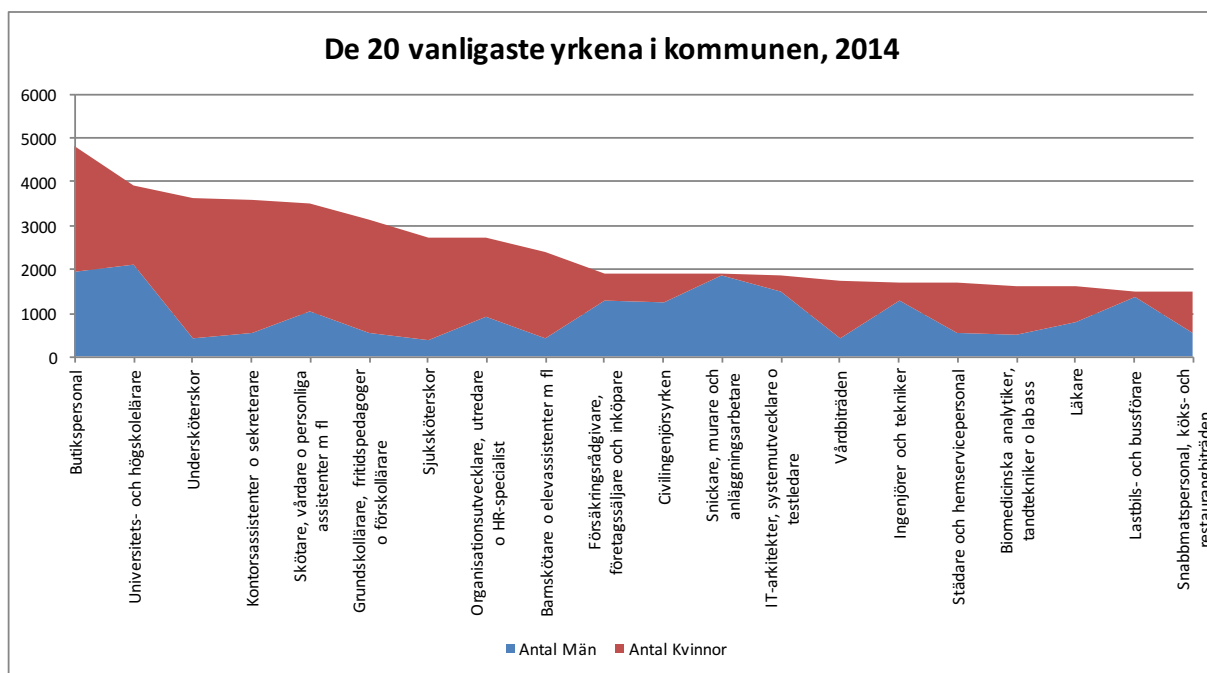

Diagram 1. Källa: SCB.

Inriktningsmål 5 i *Mål och budget 2017–2019* anger att Uppsalas invånare ska ha bostad och arbete. För att nå detta mål finns ett uppdrag som handlar om att kommunen tillsammans med näringslivet ska skapa förutsättningar för 70 000 nya jobb till 2050.

Befolkningsutveckling

Uppsala kommun växer. Under de senaste fem åren har befolkningsökningen legat på ungefär 2 500 personer per år i genomsnitt. Knappt hälften av befolkningstillväxten beror på barnafödande. Resten förklaras av inflyttning, framförallt från utlandet.

Uppsala kommun har, i jämförelse med de flesta andra kommuner, en mycket ung befolkning. Två universitet med över 40 000 studenter är förklaringen till att befolkningsstrukturen avviker från den befolkningsstruktur som är för riket.

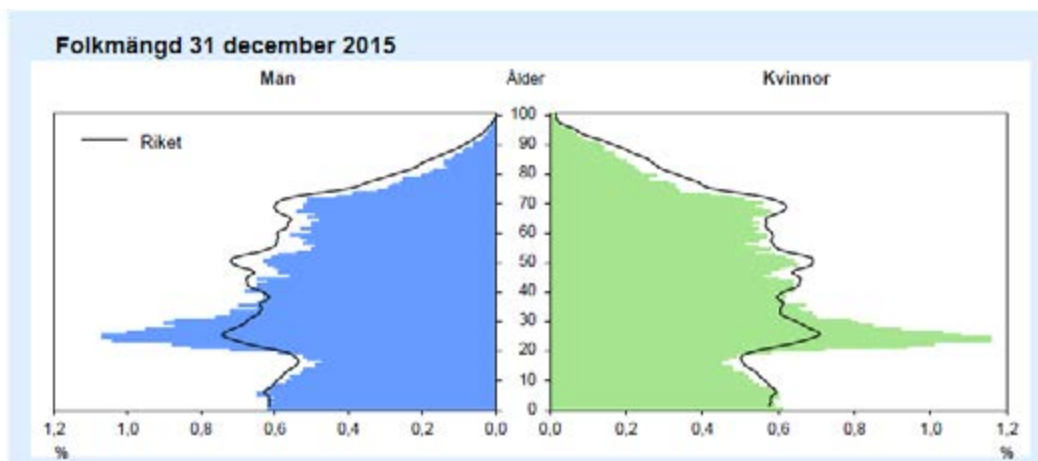

Diagram 2. Källa: Kommunfakta 2016, SCB.

2015 flyttade 13 950 personer in till kommunen. Drygt 10 procent av inflyttningarna kommer från andra kommuner inom Uppsala län och mer än hälften av alla inflyttningar från andra län i Sverige.

Samtidigt flyttar nästan lika många ut från kommunen. Majoriteten flyttar ut till andra län i Sverige och endast en mindre del till andra kommuner inom länet. En stor del av inflyttningarna till kommunen utgörs av unga. 36 procent av inflyttarna är i åldrarna 18–24 år.

12 393 personer flyttade år 2015 ut från kommunen. Hela 24 procent av dessa utgjordes av unga, i åldrarna 18–24 år.

Faktorer som har betydelse för levnadsvillkor och hälsa

Levnadsvillkor

Folkhälsomyndigheten beskriver en rad faktorer som har starka samband mellan människors välbefinnande och hälsa, vilka beskrivs närmare nedan⁶.

Boendet har betydelse för människors hälsa och välbefinnande. Att ha en bostad är att ha en egen plats dit man kan dra sig tillbaka för att hämta kraft och få vara privat. Den som inte har drägliga boendeförhållanden har svårt att klara övriga delar av livet, till exempel utbildning och arbete, som i sin tur har stor betydelse för hälsan. Forskning pekar också på samband mellan svårigheter att klara den månatliga boendekostnaden och sämre självskattad fysisk och psykisk hälsa.

Sysselsättning och möjligheter till arbete är centrala för vårt välmående. Sambanden mellan arbetslöshet och ohälsa är väl belagda i en rad studier. Att ha ett arbete med riktiga anställningsvillkor och en rimlig inkomst är en av de

⁶ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/amnesomraden/livsvillkor-och-levnadsvanor/folkhalsans-utveckling-malomraden/delaktighet-och-inflytande-i-samhallet/demokratisk-delaktighet/>

viktigaste faktorerna för att människor ska kunna inkluderas och förverkliga sina ambitioner i livet. Att kunna försörja sig själv genom arbete ger möjligheter till ett bättre liv på många sätt. Arbetslösa skattar sin hälsa som sämre än personer som har arbete och har en ökad psykisk ohälsa.

Ekonomiska resurser som inkomster och ekonomiska tillgångar är bland de mest betydelsefulla faktorerna för hälsa. Personer med hög inkomst rapporterar ett gott hälsotillstånd i större utsträckning än personer med låg inkomst. Det här sambandet mellan inkomst och hälsa är mycket tydligt och brukar benämnas den sociala hälsogradienten. Gradient beskriver lutningen på en förändring. Inkomst är ett mått på social position i samhället och vår plats i den sociala hierarkin påverkar vår hälsa kraftigt. Den sociala hälsogradienten innebär att det inte bara är människors absoluta livsvillkor som påverkar vår hälsa, utan att även de relativa villkoren har betydelse – det vill säga var en person befinner sig i förhållande till andra. En del barn växer upp i ekonomiskt utsatta familjer. Det finns ett samband mellan *barnfamiljers ekonomi* och viktiga aspekter såsom barns hälsa, boendevillkor och möjligheter att delta i fritidsaktiviteter.

En av de faktorer som har starkast påverkan på medellivslängden är *utbildningsnivå*. Personer med kortare utbildning har generellt sämre hälsa än de med längre utbildning, och skillnaden har ökat under de senaste decennierna. Förskolan är det första steget i utbildningssystemet och ska utgöra grunden för det livslånga lärandet. *Förskolans kvalitet* är av stor vikt, då det finns forskning som tydligt visar att förskola och pedagogisk omsorg har stor positiv påverkan på barns utveckling, lärande och välbefinnande långt upp i skolåldern⁷. *Barns möjligheter att delta i olika sociala och kulturella sammanhang* vid sidan av skolan är också viktigt när man studerar skillnader i förutsättningar under barns uppväxt. Att ha möjlighet att vara med i sådana sammanhang ger en ökad känsla av inkludering och deltagande.

För att känna samhörighet med samhället behöver människor ha rätten och möjligheten att påverka sina egna livsvillkor och samhället de lever i. Brist på makt och möjligheter att påverka har ett samband med hälsa. *Valdeltagandet* i allmänna val används ofta som ett mått på demokratisk delaktighet. Det finns ett positivt samband mellan demokratisk delaktighet och självskattad hälsa, där grupper med ett lågt valdeltagande också har en låg självskattad hälsa.

Sociala relationer och *tillit* mellan människor är hörnstenar i ett inkluderande samhälle. Det formas i bostadsområden, på skolor och arbetsplatser, i föreningslivet, på folkbiblioteken och i alla andra sammanhang där individer möts. Tillit baseras på ömsesidiga förtroenden mellan människor – det är individen i samspel med andra människor som avgör graden av tillit i ett samhälle. Det finns ett samband mellan en hög grad av tillit och minskad stress, vilket i sin tur har positiv inverkan på hälsan. Den som känner tillit till andra blir ofta mer benägen att delta i sociala nätverk och aktiviteter, vilket även det har avgörande betydelse för människors välbefinnande och hälsa. Folkhälsomyndigheten konstaterar att tillit till olika demokratiska institutioner och myndigheter är väsentligt för ett samhälle. Förutsättningarna för en hög tillit i samhället är bättre i länder med utpräglade och välutvecklade välfärdssystem och med välfungerande demokratiska institutioner. Sådana länder menar Folkhälsomyndigheten bör också ha bättre förutsättningar för en god folkhälsa.

Ekonomiska resurser är även viktiga för hälsan för att de kan omvandlas till andra resurser av betydelse för människors möjligheter att kontrollera och medvetet styra sina livsvillkor.

⁷ Kommission för ett socialt hållbart Malmö (2013), "Malmöns väg mot en hållbar framtid – hälsa, välfärd och rättvisa".

Trygghet är ett av de mest grundläggande och starkaste mänskliga behoven och centralt för människors välbefinnande och psykiska hälsa. Trygghet i ett samhälle hänger nära samman både med vilken tillit vi har till andra människor i samhället och med de livsvillkor människor lever under. Sverige är i jämförelse med andra länder ett förhållandevis tryggt samhälle. Samtidigt visar flera undersökningar att det finns stora skillnader mellan hur trygga olika grupper i befolkningen känner sig. Kvinnor är generellt sett mer oroliga för att utsättas för brott och känner sig mer otrygga än män när de vistas ute i det egna bostadsområdet kvällstid. Äldre är mer otrygga än yngre. Studier visar att bostadsområden har betydelse för upplevelse av trygghet. Otryggheten och oro för brott är högre för den som bor i hyresrätt i jämfört med den som bor i småhus eller flerfamiljshus. Personer med låg inkomst och låg utbildning upplever otrygghet i högre utsträckning än resursstarka personer. Otryggheten är också högre bland utrikesfödda jämfört med dem som är födda i Sverige⁸.

Hälsa

Folkhälsomyndigheten rapporterar årligen till regeringen om utvecklingen av hälsan och dess bestämningsfaktorer. I 2016 års rapport beskriver myndigheten en positiv utveckling när det gäller folkhälsan i Sverige. Hälsan och förutsättningarna för att ha en god hälsa är dock inte jämnt fördelade. Det finns skillnader mellan olika grupper i samhället och skillnaderna ökar dessutom för vissa indikatorer. När befolkningen till exempel delas in efter utbildningsnivå är det stort sett alltid de med lägst nivå som har sämst hälsa. Den sociala gradienten, mätt i utbildningsnivå, är alltså tydlig. Rapporten visar att medellivslängden fortsätter att öka och att skillnaden mellan könen minskar. Det är nu större skillnad i medellivslängd mellan personer med låg respektive hög utbildningsnivå än vad det är mellan kvinnor och män.

Den psykiska ohälsan ökar bland yngre, samtidigt som den minskar för äldre. Självmoden minskar något totalt, förutom för åldersgruppen 15–24 år. Dödligheten i hjärt- och kärlsjukdomar samt cancer minskar överlag, men skillnaderna mellan olika utbildningsgrupper kvarstår. Personer med lägre utbildningsnivå löper större risk att såväl insjukna som dö i hjärt- kärlsjukdomar och cancer, jämfört med de med högre utbildningsnivå⁹.

Återstående förväntad medellivslängd är den fullständiga benämningen på det vi brukar kalla *medellivslängd*. Det är ett index som sammanfattar dödligheten i alla åldrar för ett år eller en period. Även *ohälsotalen* tillsammans med undersökningar kopplade till *självskattad hälsa* ger en samlad bild av folkhälsoläget och dess förändring över tid.

I nästa kapitel redovisas statistik för levnadsvillkor och hälsa inom ovan nämnda bestämningsfaktorer vilka har bedömts vara angelägna för en socialt hållbar utveckling i Uppsala kommun. Där det är möjligt presenteras statistiken fördelat på NYKO-områden samt mellan kön och andra grupper.

Hälsan och förutsättningarna för att ha en god hälsa är dock inte jämnt fördelade.

⁸ Nationella trygghetsundersökningen 2015, om utsatthet, otrygghet och förtroende. Rapport 2016:1.

⁹ Folkhälsan i Sverige 2016 – Årlig rapportering, Folkhälsomyndigheten.

Boende

Upplåtelseformer

I Uppsala kommun finns det (statistik från 2015) sammanlagt drygt 103 000 bostäder. Den ägandeform som totalt sett är vanligast förekommande är bostadsrätten som uppgår till drygt 40 000 stycken, följt av hyresrätter som uppgår till drygt 37 000 och äganderätter som uppgår till drygt 26 000. Fördelningen mellan de olika upplåtelseformerna skiljer sig tydligt. På landsbygden (utanför Uppsala stad) är 85 procent av bostäderna äganderätter, medan andelen i Uppsala stad är knappt 13 procent. I Uppsala stad är nästan hälften av bostäderna bostadsrätter (46 procent) medan det endast finns en liten andel (4 procent) bostadsrätter på landsbygden. Drygt fyra tiondelar av bostäderna i Uppsala stad är hyresrätter, medan det enbart är drygt var tionde bostad på landsbygden som är av denna upplåtelseform.

Variation mellan områden i Uppsala stad

Det finns ett antal områden där andelen hyresrätter klart dominerar. De tre områden som har högst andel hyresrätter är Sjukhuset-Polackbacken, Ultuna och Flogsta-Ekeby. I dessa områden utgör hyresrätt mer än 80 procent av det totala bostadsbeståndet, samtidigt utgörs mer än fyra femtedelar av hyresrättsbostäderna av studentbostäder.

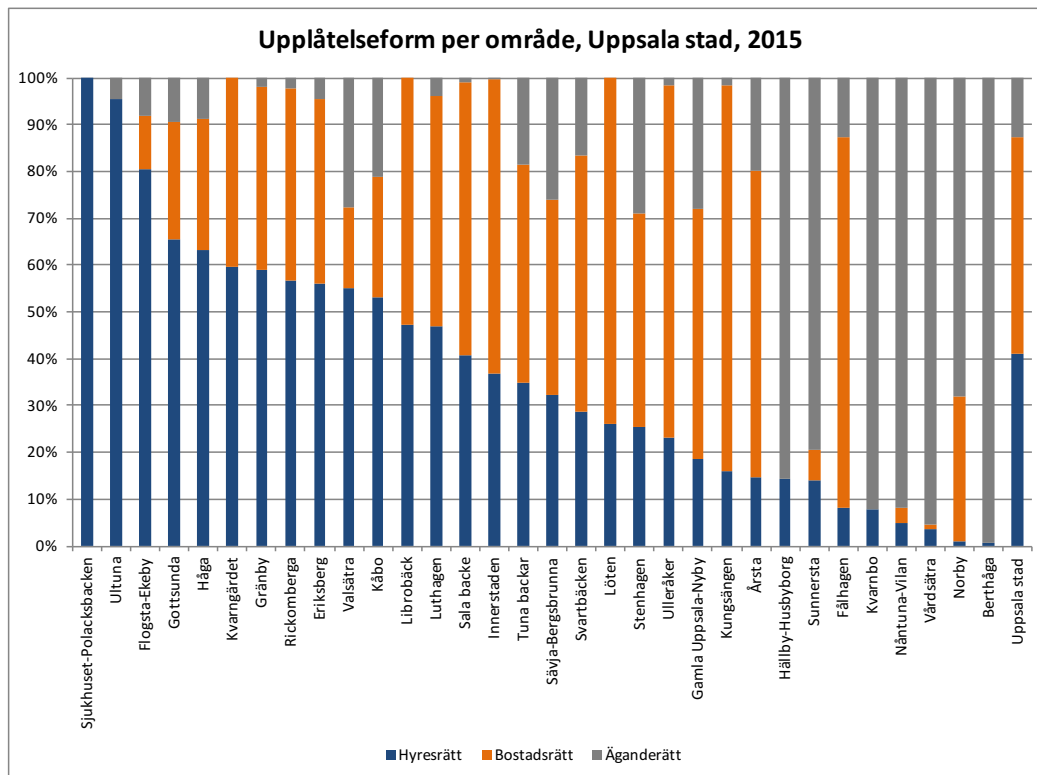

Diagram 3. Källa: SCB.

Den stadsdel som har störst andel hyresrättsbostäder som inte är studentbostäder är Gottsunda där 65 procent av bostadsbeståndet består av hyresrättsbostäder. I Berthåga, Norby, Vårdsätra och Nåntuna-Vilan är däremot antalet hyresrättsbostäder mycket begränsat. I dessa områden finns det sammanlagt 78 hyresrätter, vilket motsvarar under fem procent av beståndet, att jämföra med antalet äganderätter i samma områden som uppgår till 2 325 stycken, 80 procent av bostäderna.

De områden med störst andel bostadsrätter är Kungsängen, Fålhagen och Ulleråker. I alla dessa områden är mer än tre fjärdedelar av bostadsbeståndet bostadsrätter. Det finns sju områden i Uppsala stad som tydligt domineras av äganderätter. De är Berthåga (99 procent), Vårdsätra (95 procent), Kvarnbo (92 procent), Nåntuna-Vilan (92 procent), Hällby-Husbyborg (85 procent), Sunnersta (79 procent) och Norby (68 procent). I samtliga av dessa områden är mer än två tredjedelar av bostäderna äganderätt, att jämföra med stadsgenomsnittet på 13 procent.

Variation mellan områden på landsbygden i Uppsala kommun

I samtliga områden på landsbygden i Uppsala kommun dominerar äganderätterna kraftigt. I fem områden är mindre än fyra femtedelar av bostäderna äganderätter. De områden med minst andel äganderätter är Skyttorpsbygden (74 procent), Vaksalabygden (77 procent), Vängebygden (77 procent), Almungebygden (77 procent) och Storvretabygden (79 procent). I dessa områden finns 43 procent av hyresrätterna och 57 procent av bostadsrätterna av hela landsbygdens utbud, medan andelen äganderätter är 27 procent.

I fem områden är andelen äganderätter över 90 procent. Dessa är Västra Bälingebygden (97 procent), Norra Rasbobygden (96 procent), Gamla Uppsalabygden (94 procent), Järlåsabygden (92 procent), och Östra Bälingebygden (91 procent).

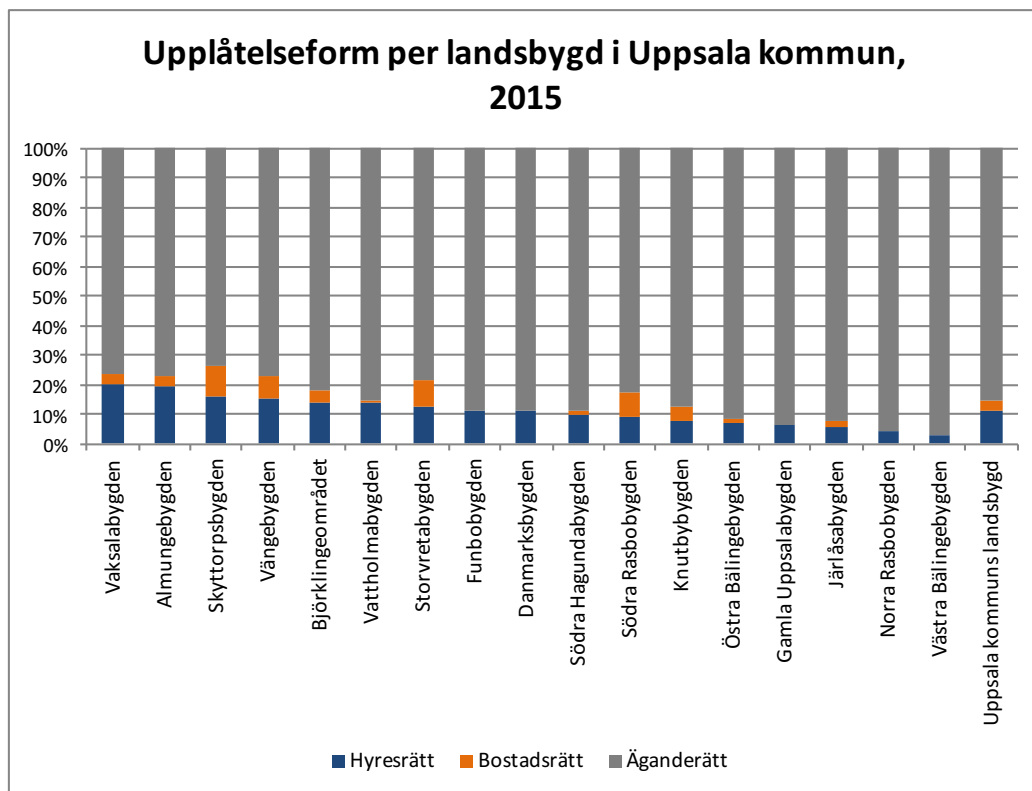

Diagram 4. Källa: SCB.

Bostadsstorlek

I Uppsala kommun är stora bostäder (större än 90 kvm) vanligast och utgör 47 procent av bostadsbeståndet. Små bostäder (mindre än 40 kvm) utgör 8 procent av det totala bostadsbeståndet.

I Uppsala stad är det en relativt jämn fördelning mellan bostadsstorlekarna med en viss dominans av bostäder om 60–90 kvm (39 procent). Den relativt jämna fördelning av bostadsstorlekar i staden hänger ihop med fördelningen av upplåtelseformer och bostadstyper som finns i Uppsala stad.

På landsbygden dominerar större bostäder (större än 90 kvm) och utgör 74 procent av bostadsbeståndet. Små bostäder som är mindre än 40 kvm eller 40–69 kvm utgör en liten del av bostadsbeståndet. I och med att äganderätter och småhus dominerar på landsbygden, ter det sig naturligt att stora bostäder är den vanligaste bostadsstorleken.

I nedanstående diagram redovisas bostadsstorleken fördelat på nyckelkod-områden. Bostadsstorleken varierar dock ingenting om eventuell trångboddhet då statistik som visar antal boende per bostad saknas.

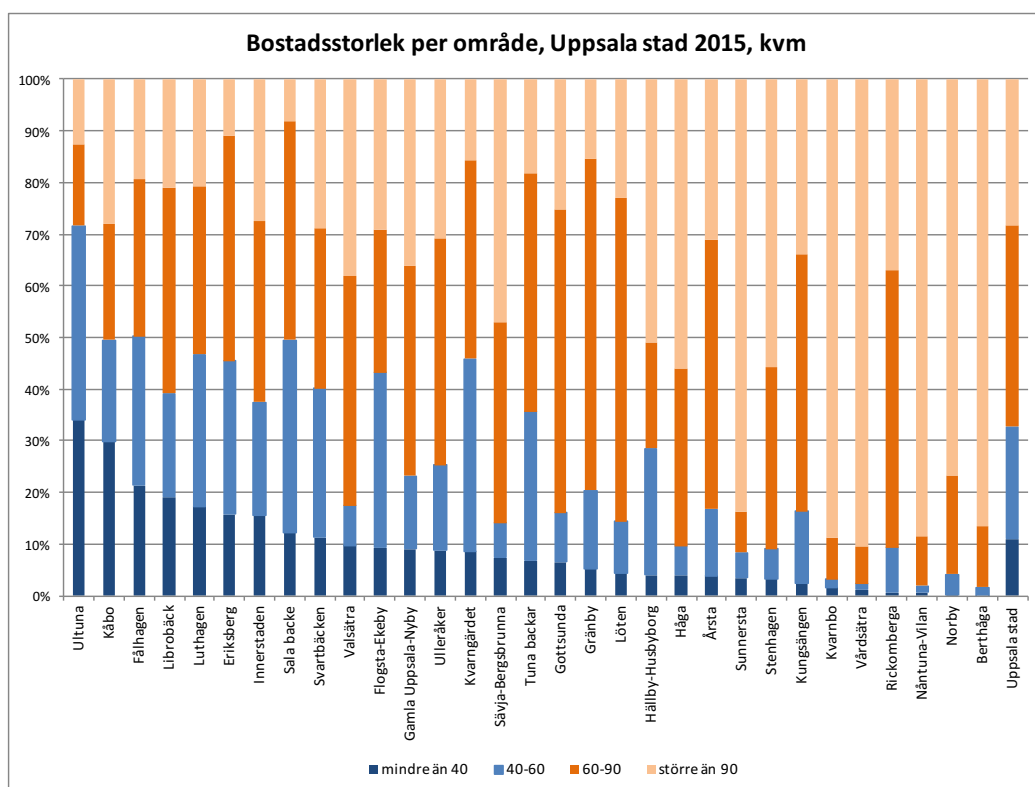

Diagram 5. Källa: SCB.

I Uppsala stad är den vanligaste bostadsstorleken 60–90 kvm. Områdena med flest små bostäder (mindre än 40 kvm) är Ultuna (34 procent), Kåbo (30 procent), Fälhagen (21 procent), Librobäck (19 procent), Luthagen (17 procent). Områdena med flest större bostäder (större än 90 kvm) är Vårdsätra (91 procent), Berthåga (87 procent), Kvarnbo (89 procent), Nåntuna-Vilan (89 procent) Sunnersta (84 procent), och Norby (76 procent).

Uppsala landsbygd

På landsbygden dominerar stora bostäder vilket är rimligt i och med den stora andelen småhus och äganderätter.

Andelen små bostäder (mindre än 40 kvm) utgör en väldigt liten andel i samtliga områden. Områdena med störst andel små bostäder (mindre än 40 kvm) är Skyttorpsbygden (6 procent) och Almungebygden (6 procent). Skyttorpsbygden är det område med minst andel stor bostäder (56 procent) följt av Järlåsbygden (59 procent) och Almungebygden (61 procent).

Bygderna med störst andel stora bostäder (större än 90 kvm) är Danmarksbygden (83 procent), Södra Hagundabygden (82 procent) och Björklingebygden (81 procent).

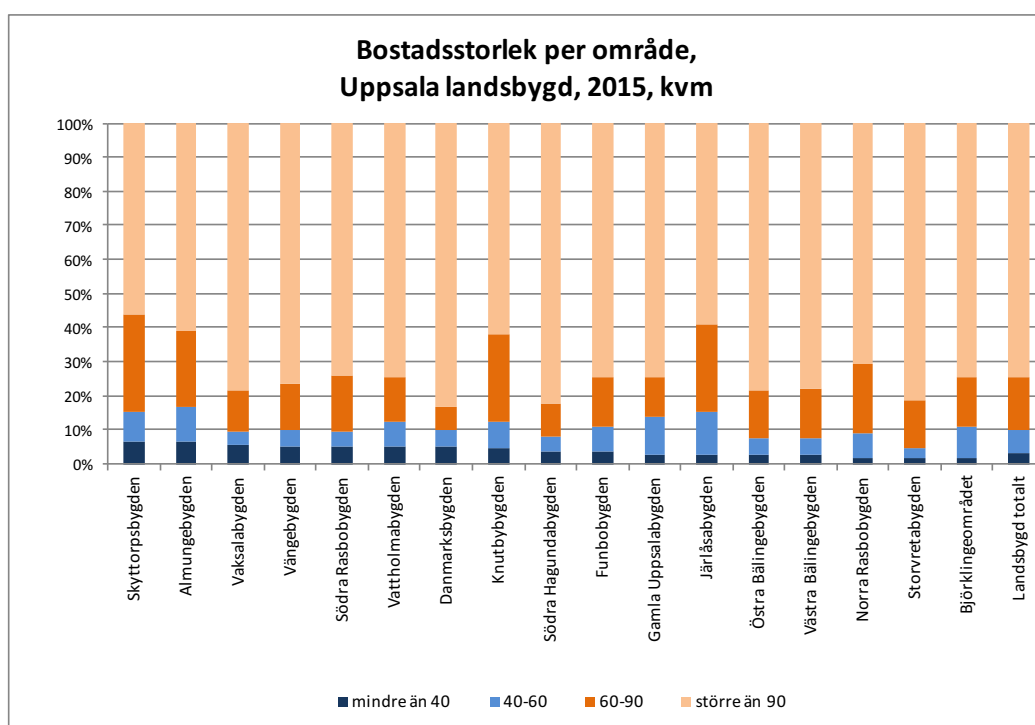

Diagram 6. Källa: SCB.

Studentbostäder och specialbostäder

I Uppsala kommun finns det totalt 11 117 studentbostäder fördelade på 16 områden varav det i tre områden endast finns en studentbostad. Det finns en tydlig koncentration till fyra områden i Uppsala stad. Luthagen och Flogsta-Ekeby är de områden med flest studentbostäder. Dessa områden utgör 60 procent av kommunens totala bestånd av studentbostäder. I området Kvarngärdet och Innerstaden finns 16 procent respektive 10 procent av studentbostäderna. Utanför Uppsala stad finns det studentbostäder i enbart Södra Hagundabygden (48 bostäder).

I Gamla Uppsala-Nyby finns flest specialbostäder för äldre/funktionsnedsatta, 240 bostäder (12 procent). Utöver området Gamla Uppsala-Nyby är specialbostäder för äldre/funktionsnedsatta relativt jämnt fördelat mellan sju områden. Årsta (9 procent), Sävja-Bergsbrunna (9 procent), Innerstaden (8 procent), Luthagen (7 procent), Salabacke (7 procent), Svartbäcken (7 procent), Eriksberg (6 procent).

När det gäller Uppsalas landsbygd finns flest specialbostäder för äldre/funktionsnedsatta i Storstretabygden (67 bostäder, 14 procent) följt av Östra Bällingebygden (61 bostäder, 13 procent) och Björklingeområdet (60 bostäder, 13 procent).

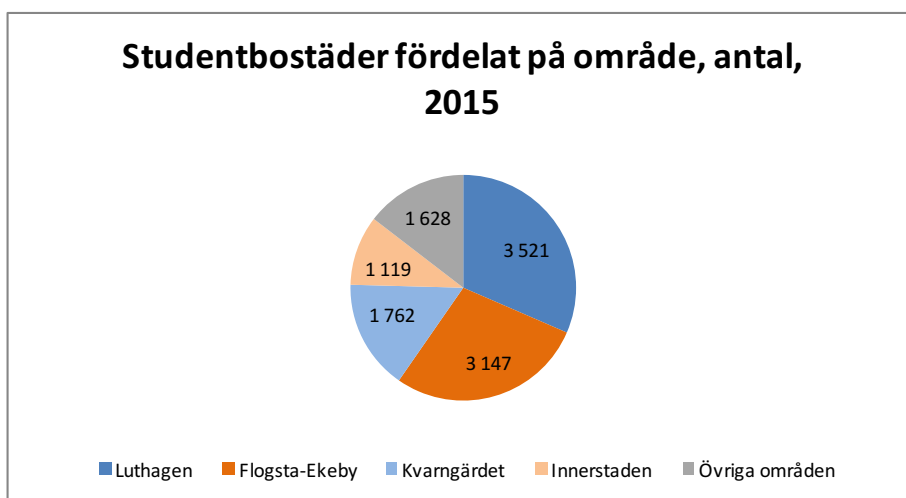

Diagram 7. Källa: SCB.

Sammanfattning • Boende

- I Uppsala stad dominerar flerbostadshus med 83 procent av det totala bostadsbeståndet vilket ger den naturliga följderna att bostadsrätt och hyresrätt är de dominerande upplåtelseformerna med 48 procent respektive 40 procent.
- På landsbygden är bostadsbeståndet väldigt homogent och består främst av småhus, äganderätt och större bostäder. I mer än hälften av områdena på landsbygden utgör småhus och äganderätter minst 95 procent av totala bostadsbeståndet. Mindre bostäder utgör endast en mycket liten del av bostadsbeståndet på bostadsmarknaden.
- Få områden i Uppsala stad har ett blandat bostadsbestånd med avseende på bostadstyp, upplåtelseform och bostadsstorlek. Det finns några områden som har en relativt jämn fördelning mellan hyresrätter, bostadsrätter och äganderätter till exempel Sävja-Bergsbrunna och Stenhagen.
- Utöver områdena som till stor del består av studentbostäder är det några områden som domineras av hyresrätter till exempel Gottsunda, Kvarngärdet och Gränby. Gemensamt för områdena med en stor andel hyresrätter är att andelen äganderätter tenderar att utgöra en liten andel av bostadsbeståndet.
- Den vanligaste bostadsstorleken i Uppsala stad är 60–90 kvadratmeter. De områden som har störst andel små lägenheter (mindre än 40 kvadratmeter) är Ultuna, Kåbo, Fålhagen, Librobäck och Luthagen. De områden med störst andel bostäder över 90 kvadratmeter är desamma som har en stor andel äganderätter i småhus Vårdsätra, Berthåga, Kvarnbo, Nântuna-Vilan, Sunnersta och Norby.
- Flest specialbostäder för äldre/funktionsnedsatta i Uppsala stad finns i Gamla Uppsala-Nyby (240 bostäder, 12 procent). På landsbygden är det i Storvretabygden som det finns flest specialbostäder för äldre/funktionsnedsatta (67 bostäder, 14 procent).

Arbete och försörjning

Andelen förvärvsarbetande i Uppsala har sedan krisen på 1990-talet ökat år för år, bortsett från en liten nedgång i början av 2000-talet (IT-krisen) samt under finanskrisen år 2009.

Uppsala har en stark arbetsmarknad med bland de lägsta arbetslöshetsprocenterna i hela landet. Uppsalas invånare har också generell hög utbildningsnivå för att möta efterfrågan från ett kunskapsintensivt näringsliv och offentlig sektor. Nedanstående diagram visar andelen förvärvsarbetande i de områdena inom kommunen med allra högst respektive lägst förvärvsfrekvens. Diagrammet visar andelen (procent) förvärvsarbetande i åldrarna 20–64 år, 2014.

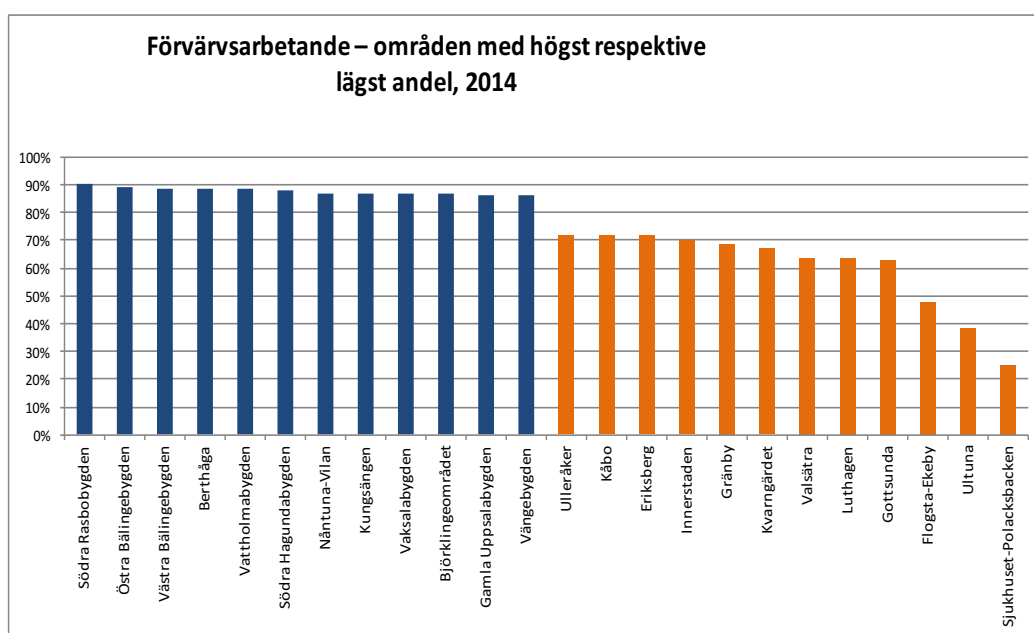

Diagram 8. Källa: SCB, Uppsala kommun.

De områden med den allra högsta förvärvsfrekvensen domineras av landsbygdsområdena. Södra Rasbybygden toppar listan med 90 procent förvärvsfrekvens, tätt följt av Östra och Västra Bältingebygden, Berthåga och Vattholmabygden. De områden med den allra lägsta förvärvsfrekvensen är Sjukhuset-Polacksbacken och Ultuna. Viktigt dock att notera är att detta är områden präglade av näringsverksamhet, såsom företagsparken Gluntenområdet samt delar av universitetets verksamhetsområde och med ett mycket litet befolkningsunderlag. Därefter följer Flogsta-Ekeby på listan av områden med lägre förvärvsfrekvens. Här återfinns dock en stor andel studenter inom området som därmed påverkar det statistiska underlaget. Värt att notera är ändå att det skiljer så mycket som 26,9 procentenheter mellan Gottsunda och Södra Rasbybygden när det gäller förvärvsfrekvens i den vuxna befolkningen mellan 20–64 år. Det betyder i praktiken att bland den vuxna befolkningen (20–64 år) i Södra Rasbybygden arbetar 9 av 10 personer, medan det i Gottsunda är 6 av 10 som arbetar.

Starka och svaga grupper på arbetsmarknaden

Arbetsförmedlingen har i sin senaste prognos för arbetsmarknaden i Uppsala län 2016–2017 identifierat fyra grupper som i genomsnitt möter en svårare arbetsmarknadssituation och därför löper större risk att bli långvarigt arbetslösa. Dessa grupper är personer med enbart förgymnasial utbildning, personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, utrikesfödda samt arbetslösa i åldrarna 55–64 år. Arbetsförmedlingen påpekar dock att skillnaderna är stora inom de utsatta grupperna. Alla som ingår i en utsatt grupp har inte svårt att få jobb, men den gemensamma nämnaren för grupperna är den förhöjda risken att hamna i långvarig arbetslöshet.

Två av tre inskrivna arbetslösa i Uppsala län ingår i någon av de så kallade utsatta grupperna och har större svårigheter att själva lösa sin arbetsmarknadssituation. Arbetslösheten för dem som har högst förgymnasial utbildning är exempelvis mer än dubbelt så hög jämfört med dem som har en gymnasial utbildning. En inte försumbar andel av de inskrivna saknar dessutom fullständig grundskoleutbildning. Vidare har utrikesfödda en arbetslöshet som är över tre gånger högre än arbetslösheten för personer födda i Sverige.

För ett par år sedan var antalet arbetslösa som tillhörde de utsatta grupperna lika många som övriga arbetslösa. Sedan dess har antalet arbetslösa i utsatta grupper fortsatt att öka medan övriga arbetslösa har sjunkit.

En grupp med sämre anknytning till arbetsmarknaden än genomsnittet är utrikesfödda. De som invandrat till Sverige är dock en mycket heterogen grupp med mycket olika förutsättningar och skiftande möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Andelen utrikesfödda varierar kraftigt mellan olika områden i kommunen och de områden och stadsdelar som har många boende som har flyttat in från utlandet har också en högre andel arbetslösa.

I arbetsförmedlingens statistik från oktober 2016 konstateras att Uppsala län är nära att närma sig det som kan kallas full sysselsättning. Men samtidigt är arbetsmarknaden fortsatt tudelad. I Uppsala kommun är arbetslösheten nere på 3,3 för inrikesfödda, men så hög som 15,3 procent för utrikesfödda.

Anknytningen till arbetsmarknaden varierar med vistelsetiden i landet. Ju längre tid en person som invandrat har bott i Sverige, desto bättre förutsättningar har hen att etablera sig på arbetsmarknaden.

SCB:s statistik på områdesnivå ger dock en splittrad bild. Bland de som är förhållandevis nyanlända är förvärvsfrekvensen generellt låg. Men stora variationer finns. Förvärvsfrekvensen i olika områden i kommunen när det gäller den grupp av människor som vistats i Sverige upp till ett år, varierar från 8 procent upp till 78 procent. Gruppen är förstås mycket heterogen när det gäller utbildningsnivåer, yrkeserfarenheter och möjligheterna att snabbt etablera sig på arbetsmarknaden.

Generellt uppskattas att det tar mellan åtta och tio år att etablera sig på arbetsmarknaden för utrikesfödda. Men skillnaderna är ändå stora. Utrikesfödda som vistats längre än tio år i Sverige har ofta en lägre förvärvsfrekvens än inrikesfödda. Det finns dock undantag.

Diagram 9 visar andel förvärvsarbetande i den vuxna befolkningen (20–64 år) i Uppsala, år 2014, för inrikesfödda jämfört med de som invandrat för 10–19 år sedan.

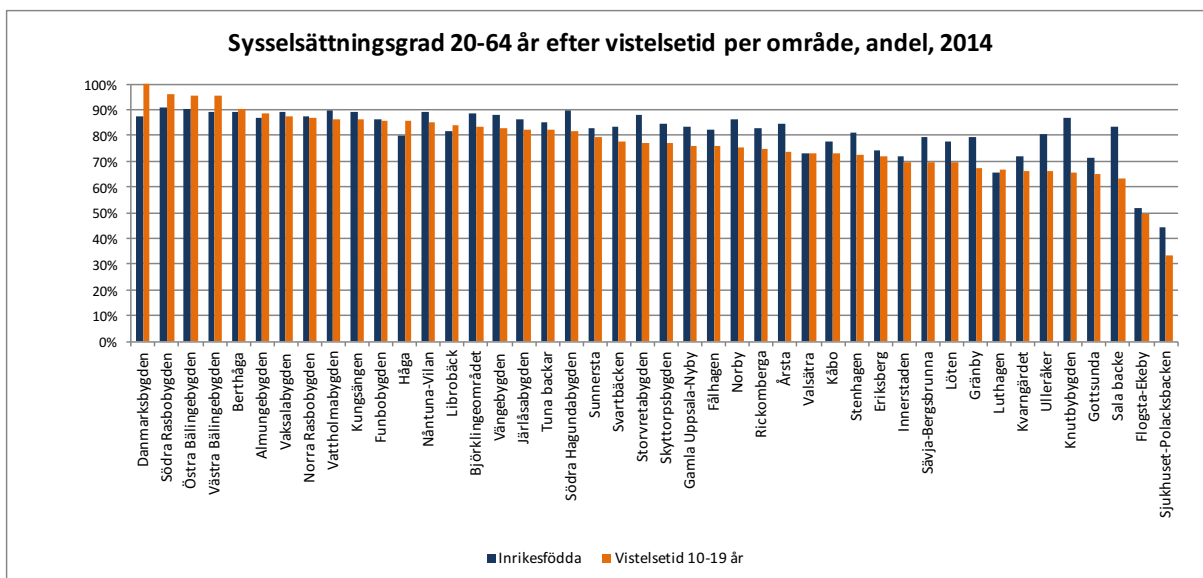

Diagram 9. Källa: SCB, Uppsala kommun.

Det generella mönstret när det gäller förvärvsfrekvensen för utrikesfödda i kommunen är att den inte fullt uppnår samma nivåer som för inrikesfödda, även om vistelsetiden i Sverige varit så lång som mellan 10–19 år – det är ett återkommande mönster som gäller i stort sett i alla stadsdelarna i kommunen, med några få undantag. Undantagen handlar uteslutande om landsbygdsområdena, där sysselsättningsgraden generellt ligger högst i kommunen. I dessa områden är även sysselsättningsgraden mycket hög bland de som invandrat till Sverige och som har lång vistelsetid i landet. I flera områden överstiger de invandrades sysselsättningsgrad de inrikesföddas. Exempel är Södra Rasbobygden, Östra och Västra Bälingebygden, Håga och Almungebygden.

I alla Uppsala kommuns övriga områden är förhållandet det omvända. Det är ett generellt mönster att sysselsättningsgraden bland inrikesfödda är högre än bland utrikesfödda, även när vistelsetiden varit lång i landet (10–19 år). Skillnaderna varierar mellan några procentenheter upp till över 20 procentenheter. De områden som särskilt utmärker sig genom de största skillnaderna är Sala backe (20 procentenheter skillnad), Gamla Uppsala (22 procentenheter skillnad) och Gränby (12 procentenheter skillnad), men även ett landsbygdsområde, Knutbybygden (21,7 procentenheter skillnad).

Ungdomar är ytterligare en grupp med varierande svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Arbetslösheten bland de unga har dock fortsatt att sjunka. Uppsala län hade i mars 2016 den näst lägsta ungdomsarbetslösheten i landet (8,7 procent) efter Stockholms län (7,2 procent)¹⁰. I Uppsala kommun var 574 ungdomar 18–24 år inskrivna som öppet arbetslösa under september månad 2016¹¹. Det finns unga som går ut i arbetslivet utan fullföljd gymnasieutbildning. I Uppsala lämnar lite drygt tre av tio 20-åringar gymnasiet utan en fullföljd gymnasieutbildning¹². Det är dock svårt att dra några mer långtgående slutsatser av sådana förhållanden, då det också i statistiken ingår ungdomar som till exempel väljer att avbryta sina studier för ett sabbatsår, kanske studera på annan ort (utomlands) – helt enkelt göra något annat under en begränsad period i livet. Det är också vanligare idag att unga etableras allt senare på arbetsmarknaden. Det är ändå värt att notera att andelen gymnasieelever som fullföljer sin utbildning är i genomsnitt lägre i Uppsala kommun än i riket i genomsnitt.

¹⁰ Arbetsmarknadsläget i Uppsala län, mars 2016. Källa: Arbetsförmedlingen.

¹¹ Källa: Arbetsförmedlingen, arbetsmarknadsdata, september 2016.

¹² Källa: Kommunblad 2015, Skolverket.

Det finns också en grupp unga, som varken studerar eller har någon annan känd aktivitet, exempelvis ersättning för sjukdom eller föräldraledighet. Kommunen gjorde under hösten 2015 en kartläggning av situationen för olika grupper av unga och gjorde då en uppskattning att andelen unga i åldrarna 16–25 år som varken arbetar eller studerar eller har annan aktivitet utgjorde cirka 6–7 procent av den totala gruppen inom åldersspannet.

Utöver grupperna utlandsfödda samt ungdomar är sysselsättningen också tydligt lägre bland personer med funktionsnedsättning. Knappt 16 procent av befolkningen i Sverige i åldrarna 16–64 år uppger att de har någon form av funktionsnedsättning¹³. Bland personer med funktionsnedsättning bedömer 68 procent att funktionsnedsättningen medför nedsatt arbetsförmåga.

På nationell nivå var arbetslösheten 8 procent år 2015. Bland personer med funktionsnedsättning var arbetslösheten vid samma tidpunkt 10 procent. Andelen arbetslösa bland personer med funktionsnedsättning med nedsatt arbetsförmåga var 13 procent¹⁴.

Det finns svårigheter med att få fram aktuella uppgifter inom området, då det ofta saknas statistik kring funktionsnedsättning annat än för gruppen arbetslösa som har fått en funktionshinderkod av Arbetsförmedlingen. Kodningen i sig är även förhållandevis otydlig, ”funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga” är ett flytande begrepp.

2013 genomförde kommunen en inventering av personer med psykiska funktionsnedsättningar i Uppsala och tittade då bland annat på arbetsmarknads-situationen för gruppen ifråga. Inventeringen byggde på enkätundersökning och antalet insamlade enkäter för Uppsala kommun var 1 423. Undersökningen visade att endast 44 procent av de tillfrågade haft någon form av sysselsättning eller arbete under året.

Utbildning

Drygt 25 procent av Sveriges befolkning i åldrarna 25 till 64 år har *minst tre års eftergymnasial utbildning*, enligt en kartläggning gjord av Statistiska centralbyrån (SCB) våren 2016. Stockholmsområdet är den del av landet som har flest högutbildade personer i åldrarna 25 till 64 år. Listan toppas av Danderyd där andelen högutbildade ligger på 57 procent. Uppsala hamnar på en sjundeplats i landet med 41 procent¹⁵.

Statistiken som rör befolkningen med eftergymnasial utbildning (25–64 år) utifrån kön, visar en påtaglig skillnad mellan kvinnors och mäns utbildningsnivåer. Det är betydligt fler kvinnor som har eftergymnasial utbildning än män – och detta är en skillnad som har ökat mellan åren 2000–2015.

Diagram 10 visar andelen kvinnor och män (25–64 år) i Uppsala kommun med eftergymnasial utbildning, åren 2000–2015. Med eftergymnasial utbildning menas i detta sammanhang såväl *utbildningar som är kortare än 3 år, som utbildningar längre än 3 år samt forskarutbildning*. Skillnaden mellan kvinnors och mäns utbildningsnivå fortsätter att öka. År 2000 var skillnaden 3 procent, 2015 har skillnaden ökat till 8 procent.

¹³ Information om utbildning och arbetsmarknad, rapport 2016:1, SCB. Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2015.

¹⁴ Källa: SCB, Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2015.

¹⁵ Uppsala inte så akademiskt som vi tror, nyhet publicerad av TT 23 april 2016.

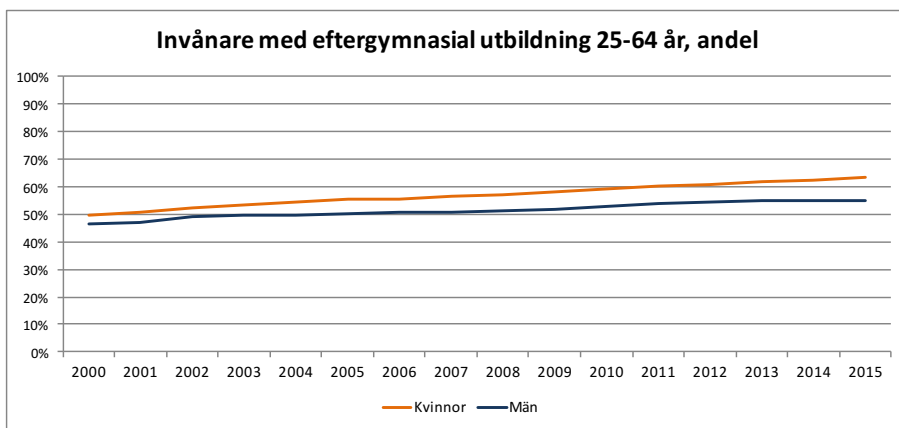

Diagram 10. Källa: SCB, Uppsala kommun.

Även på nationell nivå är mönstret detsamma. Fler kvinnor än män studerar på högskolan. Andelen kvinnor och män bland studenterna har legat på ungefär samma nivå under läsåren 2002–2013, på omkring 60 procent kvinnor och 40 procent män¹⁶.

Även inom olika delar av kommunen är det skillnader när det gäller andelen med eftergymnasial utbildning. Lägst andel av personer med eftergymnasial utbildning återfinns i områdena utanför staden; Knutbybygden, Västra Bälingebygden, Skyttorpsbygden och högst andel i de mer centrala områdena av staden.

Diagram 11 visar andelen med eftergymnasial utbildning uppdelat på kön, avseende åldrarna 20–64. Observera att statistiken även innefattar utbildning kortare än 3 år och kan därmed innebära enstaka kurser.

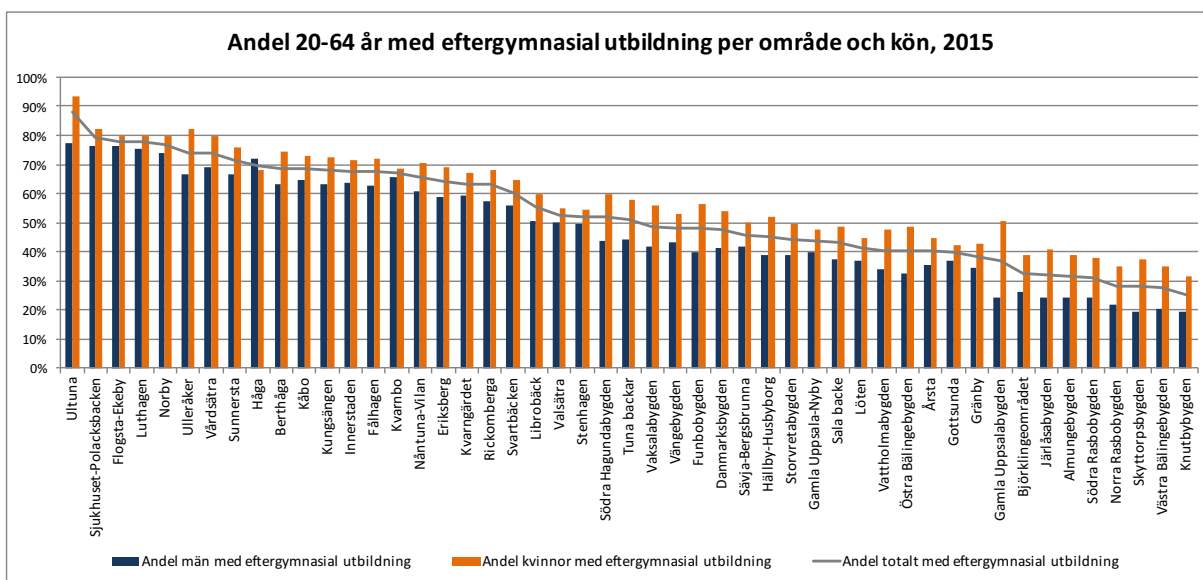

Diagram 11. Källa: SCB, Uppsala kommun.

¹⁶ Källa: Arbetsförmedlingen SCB.

Inkomster och försörjning

Mellan åren 2005 och 2014 har den sammanräknade förvärvsinkomsten¹⁷ (median) i Uppsala kommun ökat med knappt 29 procent.

Inkomsten skiljer sig mellan olika delar av kommunen. Diagrammet nedan visar medianen av den sammanräknade förvärvsinkomsten per område 2014, i åldrarna 20–64 år.

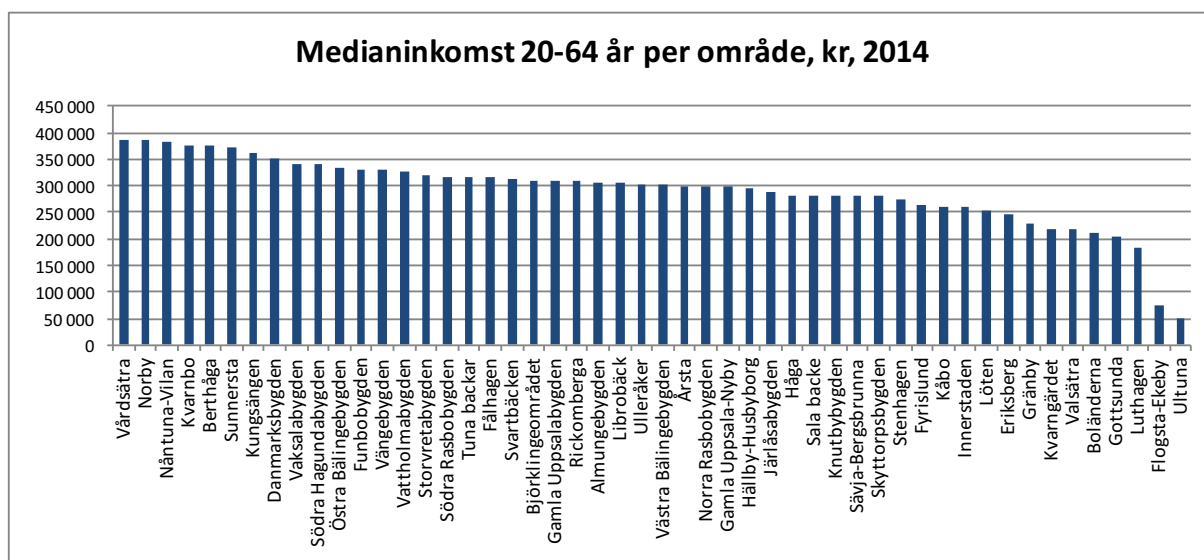

Diagram 12. Källa: SCB, Uppsala kommun.

Vårdsätra och Norby ligger högst med en sammanräknad medianinkomst år 2014 på cirka 387 000 kronor vardera. Områdena är också lika varandra när det gäller skillnad i inkomst mellan män och kvinnor, i båda områdena är kvinnornas andel av männens inkomst cirka 76 procent.

I Gottsunda, som är ett av de områden som har lägst medianinkomst med cirka 204 000 kronor, är skillnaderna mellan kvinnors och mäns inkomster mindre. Där uppgår kvinnornas förvärvsinkomst till 87 procent av männens.

I områden med många studenter ser fördelningen lite annorlunda ut, i Flogsta-Ekeby som är ett av de områden med lägst sammanräknad medianinkomst har kvinnorna en högre medianinkomst än männen. Även i Ultuna är medianinkomsten låg. Här har dock kvinnorna den lägsta andelen av männens medianinkomst av alla områden i kommunen.

Skillnaderna i förvärvsinkomst mellan kvinnor och män i Uppsala kommun har minskat över åren. År 2000 var kvinnornas medianinkomst 78 procent av männens, år 2014 var motsvarande siffra 82 procent.

¹⁷ Sammanräknad förvärvsinkomst i åldern 20-64 år kommun (median), kr. Sammanräknad förvärvsinkomst är summan av inkomst av tjänst och inkomst av näringsverksamhet. Den sammanräknade förvärvsinkomsten består av de sammanlagda löpande skattepliktiga inkomsterna, vilket avser inkomster från anställning, företagande, pension, sjukpenning och andra skattepliktiga transfereringar. I sammanräknad förvärvsinkomst ingår inte inkomst av kapital. Källa: SCB.

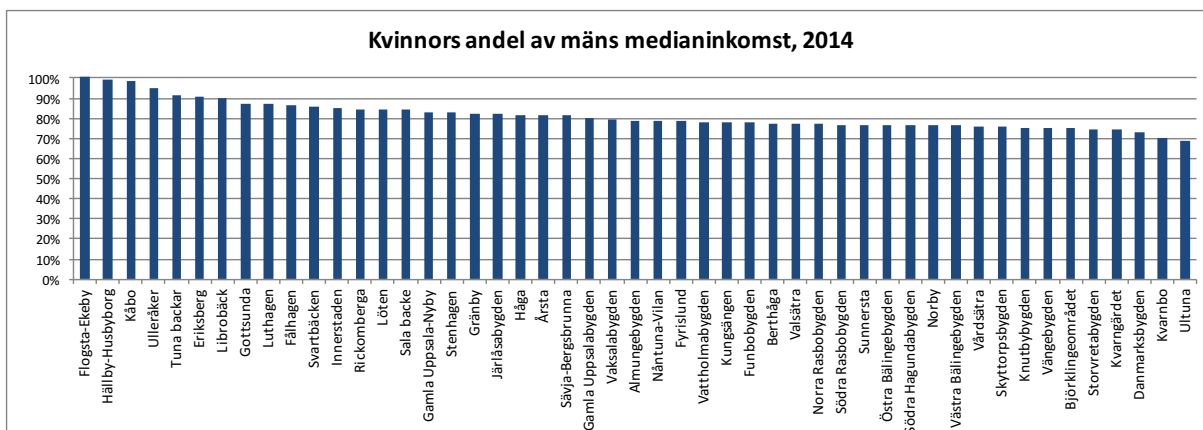

Diagram 13. Källa: SCB, Uppsala kommun.

Det är viktigt att notera att det är just förvärvsinkomst som mäts ovan. Det skiljer sig från begreppet lön. Lön är en ersättning för utfört arbete. Förvärvsinkomst innehåller alla ersättningar och kan förutom lön inkludera till exempel transfereringar.

När skillnader mellan kvinnor och mäns löner analyseras används månadslönen som mått. Hänsyn kan då tas till skillnader i olika faktorer som till exempel att kvinnor och män kan ha olika arbetstid (heltid-deltid), utbildningsnivå, yrke, ålder, befattning, bransch med mera, vilket alltså inte har gjorts här. När Medlingsinstitutet jämförde kvinnors och mäns löner år 2015 i Sverige hade kvinnor i genomsnitt 87,5 procent av mäns löner. Löneskillnaden mellan män och kvinnor var alltså 12,5 procent. Det i sig var en minskning av skillnaden med 0,7 procentenheter jämfört med året innan. Variationen mellan olika sektorer är fortfarande stor. Störst genomsnittlig löneskillnad finns fortfarande inom landstingen, där löneskillnaden 2015 var 22,4 procent. Minst var löneskillnaden inom kommunerna år 2015, där den var 4,6 procent.

Av Uppsalas samtliga biståndsmottagare är en relativt stor andel långvariga biståndsmottagare. Andelen personer som har haft ekonomiskt bistånd minst 27 månader av de senaste 36 månaderna utgör cirka 30 procent av samtliga som fått ekonomiskt bistånd. Ohälsa är den vanligaste orsaken till långvarigt ekonomiskt bistånd för kvinnor och arbetslöshet är den vanligaste orsaken för män i Uppsala kommun. Antalet hushåll som har fått långvarigt ekonomiskt bistånd på grund av ohälsa har ökat de senaste två åren. Mellan januari 2014 och december 2015 så var det en ökning med mer än 120 hushåll som fick ekonomiskt bistånd på grund av ohälsa. Över tid betraktat är faktorer som låg utbildning, svag position på arbetsmarknaden och psykisk ohälsa vanligt för personer med långvarigt ekonomiskt bistånd, faktorer antingen var för sig eller i kombination med varandra¹⁸.

Vid en jämförelse med R9-kommunerna när det gäller ekonomiskt bistånd ligger Uppsala en bra bit lägre än jämförelsekommunerna (diagram 14). Inom kommunen finns dock skillnader mellan olika bostadsområden (diagram 15).

¹⁸ Uppföljning av ekonomiskt bistånd, arbetsmarknadsinsatser samt vuxenutbildning, arbetsmarknadsförvaltningen, september 2016.

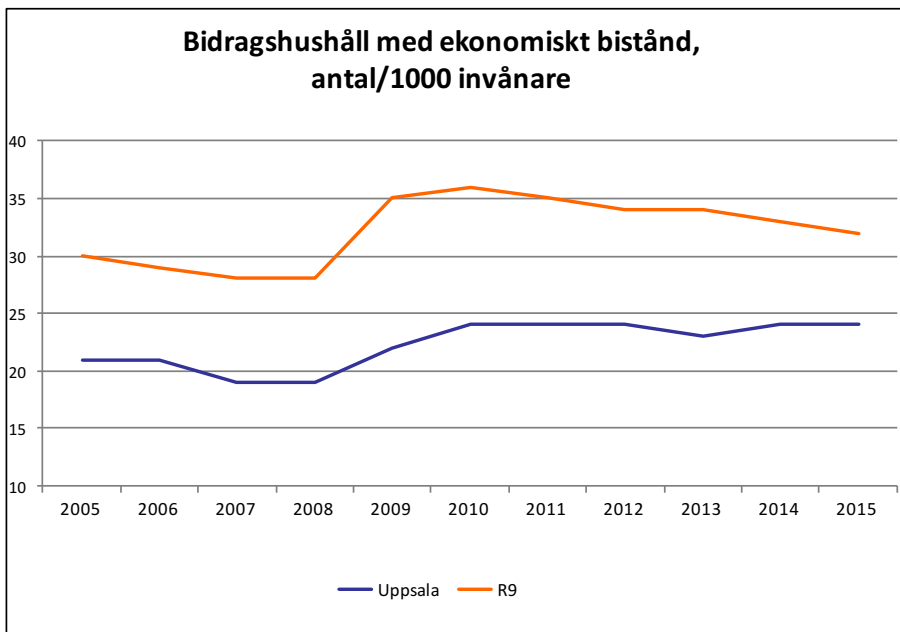

Diagram 14. Källa: SCB, Uppsala kommun.

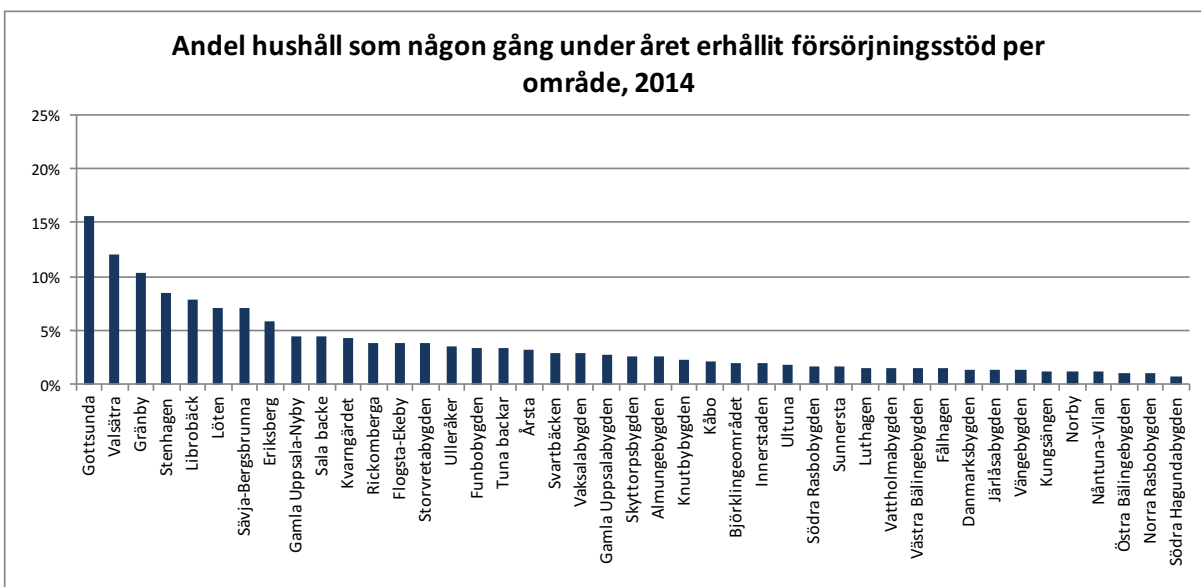

Diagram 15. Källa: SCB, Uppsala kommun.

Sammanfattning • Arbete och försörjning

- I Uppsala finns stora variationer mellan olika områden i kommunen när det gäller förvärvsfrekvenser, förvärvsinkomster och utbildningsnivå. De områden med allra högst andel har kring 90 procent förvärvsarbetande – Ultuna, Danmarksbygden, Rasbobygden och Bälungebygden – medan områden med lägst andel har kring 60 procents förvärvsfrekvens; Gottsunda, Luthagen och Valsätra. Skillnaderna i medianinkomst varierade år 2014 mellan 52 000 kronor i Ultuna till 387 000 kronor i Vårdsätra. Här är dock viktigt att notera skillnaderna när det gäller befolkningsstrukturen, där Ultuna till stor del samlar stora andelar studenter, vilket ger utslag i statistiken.
- Det finns en tydlig samvariation mellan variabler där sysselsättning och inkomstnivåer är betydligt högre bland de mer välutbildade och detta är också ett mönster som har förstärkts. Den generella trenden i samhället är att efterfrågan på välutbildade förväntas fortsatt öka medan det motsatta gäller för dem med kortare utbildningar.
- Bland personer som är utrikesfödda ökar sysselsättningen med vistelsetiden i Sverige. Den når dock inte upp till samma nivåer som för inrikesfödda, inte ens för de med mycket lång vistelsetid i Sverige. Några undantag finns dock – samtliga av dessa är knutna till landsbygdsorterna.
- Andelen hushåll som erhållit ekonomiskt bistånd från kommunen varierar mellan stadens olika geografiska områden. Andelen hushåll med långa biståndstider med försörjningsstöd har ökat. Det verkar ha blivit svårare att ta sig ur ett långvarigt utanförskap. Det är vanligare bland kvinnor att ohälsa är bakomliggande orsak till behovet av ekonomiskt bistånd.

Uppväxtvillkor och utbildning

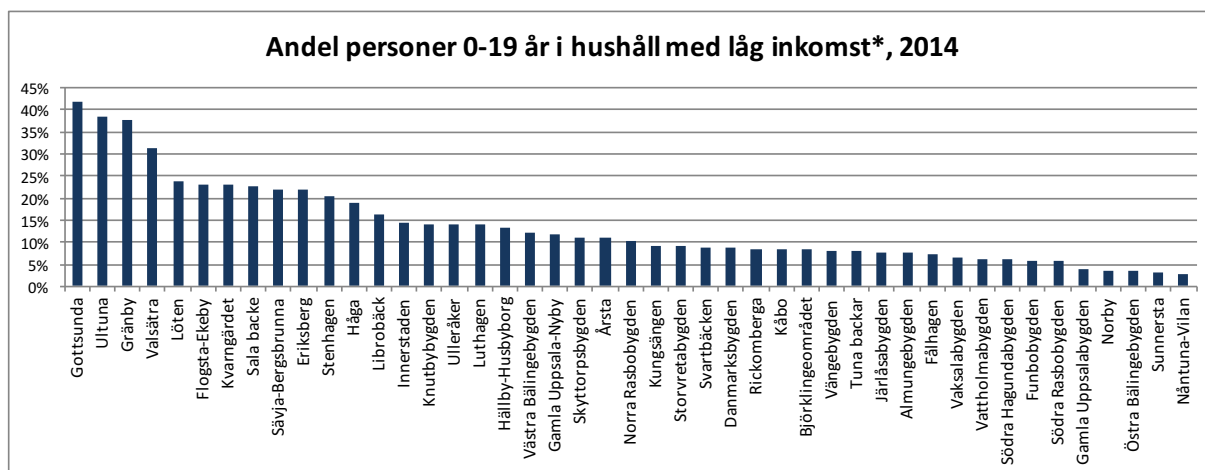
Barnfamiljers ekonomiska förutsättningar

För att ge en bild av barnfamiljers ekonomiska förutsättningar i Uppsala redovisas två nyckeltal. Det första är ett mått som mäter inkomsten i hushåll med barn och unga i åldrarna 0–19 år²⁰ i förhållande till den disponibla medianinkomsten i riket (relativa förutsättningar). Det andra mäter antalet barnfamiljer som uppstår försörjningsstöd i någon form.

Hushåll som har en disponibel inkomst som är lägre än 60 procent av medianinkomsten i riket

Här används ett mått som visar andelen hushåll med barn och unga i åldrarna 0–19 år som har en disponibel inkomst som är lägre än 60 procent av den disponibla medianinkomsten i riket. Den disponibla inkomsten redovisas efter skatt och innehåller förutom förvärvsinkomst även transföreringar. En person som bor i ett hushåll som har en disponibel inkomst per konsumtionsenhet¹⁹ som är lägre än 60 procent av medianvärdet för samtliga i riket är att betrakta som att denne lever i ett hushåll med låg inkomst. Nyckeltalet visar på inkomstskillnader och utgår från EU:s fattigdomsdefinition. Måttet beskriver ojämlikheten i den undre halvan av inkomstfördelningen och fångar den andel av barnfamiljerna som hamnar efter i relativ bemärkelse. I ett rikt land som Sverige har visserligen denna del av befolkningen råd med kläder och mat, men de har samtidigt små möjligheter att leva på samma nivå som de flesta andra.

Nedanstående diagram visar skillnaderna i relativ utsatthet mellan kommunens områden där Gottsunda har högst andel personer 0–19 år i hushåll med med låg inkomst, 41,7 procent medan Nantuna-Vilan med 2,9 procent har lägst andel. Områden som har färre än fyra personer i gruppen 0–19 år med låg inkomst är exkluderade från redovisningen.

Låg inkomst. En person som bor i ett hushåll som har en disponibel inkomst per konsumtionsenhet som är lägre än 60 procent än medianvärdet för samtliga i riket är att betrakta som att denne lever i ett hushåll med låg inkomst
Diagram 16. Källa: SCB.

¹⁹ Viktsystem där konsumtionen är relaterad till hushållets sammansättning. Skalan fastställs av SCB. Källa: SCB

²⁰ Barnkonventionens definition av barn är 0–18 år. Enligt svensk lag föreligger försörjningsplikt för barn till och med 18 års ålder. Men om barnet studerar vid gymnasium föreligger försörjningsplikt upp till 21 års ålder. Eftersom de flesta ungdomar avslutar gymnasiet vid 19 års ålder har vi valt att inkludera barn i åldersspannet 0–19 år.

I sammanställningen ingår även personer upp till 19 år som flyttat hemifrån och alltså inte bor med sina föräldrar. I denna grupp är andelen personer med låg inkomst cirka 74 procent. Sett till antal personer är denna grupp dock relativt liten, ungefär en procent av samtliga i åldersgruppen, men skulle kunna få ett visst genomslag i områden med många studenter.

Hushåll med personer 0–19 år i Uppsala kommun med låg disponibel inkomst år 2014

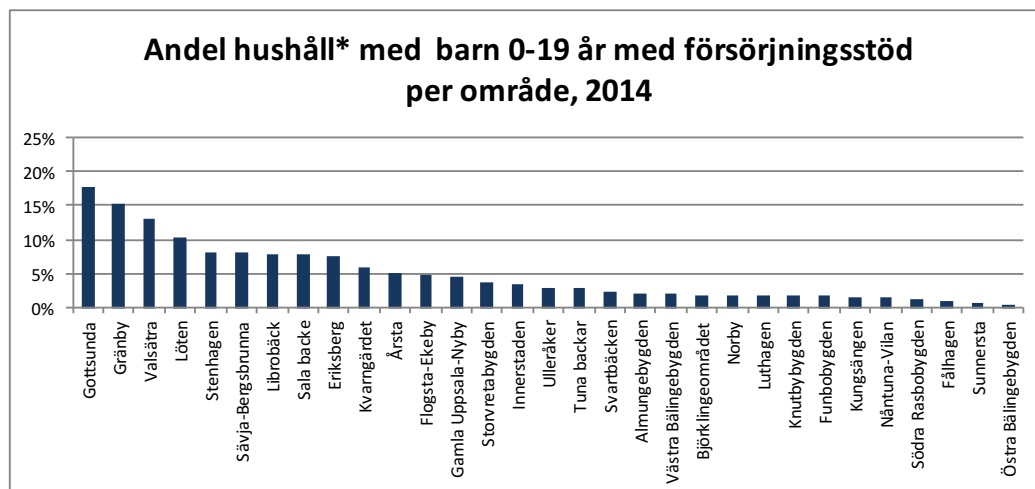
Totalt antal personer 0–19 år:	44 241
Totalt antal personer 0–19 år i hushåll med låg inkomst:	6 507
Total andel personer 0–19 år i hushåll med låg inkomst:	14,7 %

Tabell 2. Källa: SCB.

Inkomsterna understiger nödvändiga levnadskostnader

Det andra måttet vi tittar på är barnhushåll som erhåller försörjningsstöd. I dessa hushåll understiger inkomsterna nödvändiga levnadskostnader. Rädda barnen definierar ett sådant tillstånd som fattigdom.

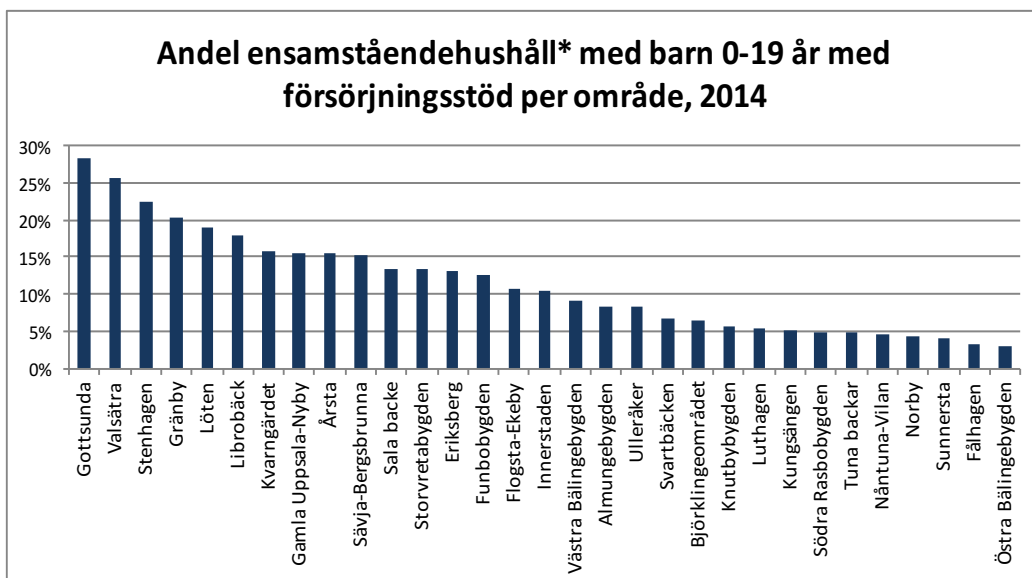
År 2014 var det totalt 4,6 procent av barnhushållen i Uppsala kommun som erhöll försörjningsstöd vilket motsvarade knappt 1 000 hushåll.

*Statistik från SCB år 2014. Avser andel hushåll över 20 år med försörjningsstöd någon gång under året i förhållande till det totala antalet hushåll över 20 år. Innehåller både sammanboende/gifta som har hemmaboende barn 0–19 år. Oavsett storlek och längd på försörjningsstödet. Diagram 17. Källa: SCB, Uppsala kommun.

Skillnaden mellan området med lägst respektive högst andel är 17 procentenheter. Det är alltså 17 procentenheter fler hushåll med hemmaboende barn som fått försörjningsstöd i Gottsunda jämfört med Östra Bältingebygden som har den lägsta andelen 2014.

När det gäller hushåll med ensamstående föräldrar som uppbär försörjningsstöd är skillnaderna ännu större. Gottsunda ligger högst på 28 procent i förhållande till det område med lägst andel, Östra Bältingebygden som ligger på 3 procent. Det skiljer alltså 25 procentenheter mellan det område med lägst respektive högst andel.

*Statistik från SCB år 2014. Avser andel hushåll över 20 år med försörjningsstöd någon gång under året i förhållande till det totala antalet hushåll över 20 år. Innehåller ensamstående som har hemmaboende barn 0-19 år. Oavsett storlek och längd på försörjningsstödet. Diagram 18. Källa: SCB, Uppsala kommun.

Det bör dock noteras att det finns flera områden som tagits bort på grund av att de har få eller inga hushåll med försörjningsstöd. Detta innebär att skillnaderna egentligen är ännu större om man jämför det område med högst andel i förhållande till de områdena med noll.

Kvaliteten i förskola och skola

Förskola

2015 började nästan 3 000 barn i någon av de närmare 200 förskolor som finns i Uppsala. Andelen barn i Uppsala i åldern 1-5 år som var inskrivna i förskolan 2015 var 78 procent.

Kommunen följer systematiskt upp kvalitetsläget i förskola, grundskola, fritidshem och gymnasieskola. Utgångspunkten är skollagens krav på likvärdig utbildning där barn och elever både ska ges förutsättningar att nå kunskapsmålen och att kunna känna trygghet och delaktighet under sina skoldagar²¹. Ett av underlagen i uppföljningen är *Föräldraenkäten*. Den skickas ut till vårdnadshavare årligen. Sedan 2012 har enkätfrågorna varit desamma vilket ger möjligheter att göra jämförelser över tid. Det är överlag goda resultat totalt på enkäten. Totalt svarar drygt 86 procent av vårdnadshavarna positivt på frågorna om hur de uppfattar förskolans kvalitet. Medelvärdet för år 2015 är också något bättre än 2014 då medelvärdet låg på knappt 85 procent. Om man delar in förskolorna i fjärdedelar och jämför den fjärdedel som har högst resultat (grupp A) med den fjärdedel förskolor som har lägst resultat (grupp D), kan man se att det är förskolorna i grupp D som främst höjer sina resultat, vilket är en positiv utveckling.

Spridningen mellan olika förskolor är dock fortfarande relativt stor och det finns förskolor där resultatet ligger avsevärt lägre än genomsnittet. Det finns ett visst samband mellan antalet barn per personal och hur positivt föräldrar svarar på de frågor som handlar om trygghet i föräldraenkäten. I grupper med färre barn per personal är andelen positiva svar högre.

²¹ Kvalitetsrapport: Uppföljning av pedagogisk verksamhet 2015.

Grundskola

I Uppsala finns totalt 80 grundskolor. Skolorna har olika årskurssammansättningar, är spridda mellan stad och landsbygd och mellan olika huvudmän (kommunala och fristående). Gymnasiebehörighet är grundskolans viktigaste/tydligaste leverans då den ger förutsättningar för fortsatt skolgång. För de ungdomar som inte klarar grundskolan är risken stor att de hamnar i en svårbruten arbetslöshet. Uppsalas grundskolor presterar något över riksnittet och har gjort så under flera år. År 2015 låg medelvärdet i Uppsala för elever som är behöriga till yrkesprogram på 88,5 procent medan det för riket låg på 85,6 procent. Även om resultaten för Uppsala är goda jämfört med riket sjönk resultaten 2015 och det finns skolor där eleverna inte lyckas i samma utsträckning som medelvärdet visar.

Den statistik som finns avseende skolresultat är kopplad till respektive skola. Andelen som uppnår kunskapskraven i alla ämnen årskurs 9 skiljer sig mellan skolorna. Den skola som läsåret 2015/2016 hade högst andel var Uppsala musikklasser med 96,2 procent jämfört med Stordammen där endast 55 procent uppnådde kunskapskraven. Det skiljer alltså 41,2 procentenheter.

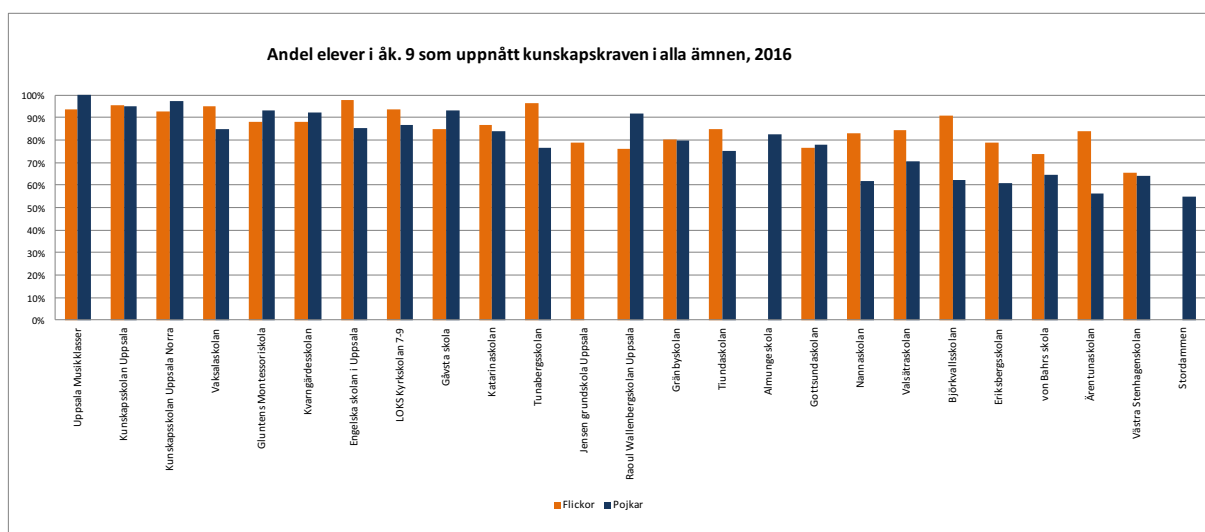

Diagram 19. Källa: Kolada.

För de skolor där bara en stapel redovisas är elevunderlaget för lågt (mindre än 10 elever) för att visa båda grupperna.

Deltagande i fritidsklubb

Uppsala kommun erbjuder barn årskurs 4–6 att delta i fritidsklubb. I Uppsala kommun finns 21 fritidsklubbar (2016) som är spridda över kommunen. Fritidsklubben är en öppen fritidsverksamhet där det ges möjlighet att spela spel, pyssla, läsa läxor, vara med på utflykter, spela teater, skapa musik med mera. Barn och föräldrar bestämmer själva vilka dagar, tider och aktiviteter som barnen deltar i. Avgiften är för närvarande 150 kronor per månad.

Av Uppsalas 10–12 åringar var 35 procent inskrivna vid någon av kommunens fritidsklubbar i oktober 2016. Skillnaderna mellan olika upptagningsområden är dock stora. Det upptagningsområdet med högst andel är Vattholma, Järlåsa, Björklinge med över 80 procent. Medan Sunnersta, Danmark och Börje ligger på lägst andel med mindre än 5 procent.

När vi i stället tittar på tillgången till fritidsklubbar i olika områden ser vi att det finns en stor variation och att fritidsklubb saknas i vissa områden. I de områden där fritidsklubb erbjuds är det varierande andel deltagande barn.

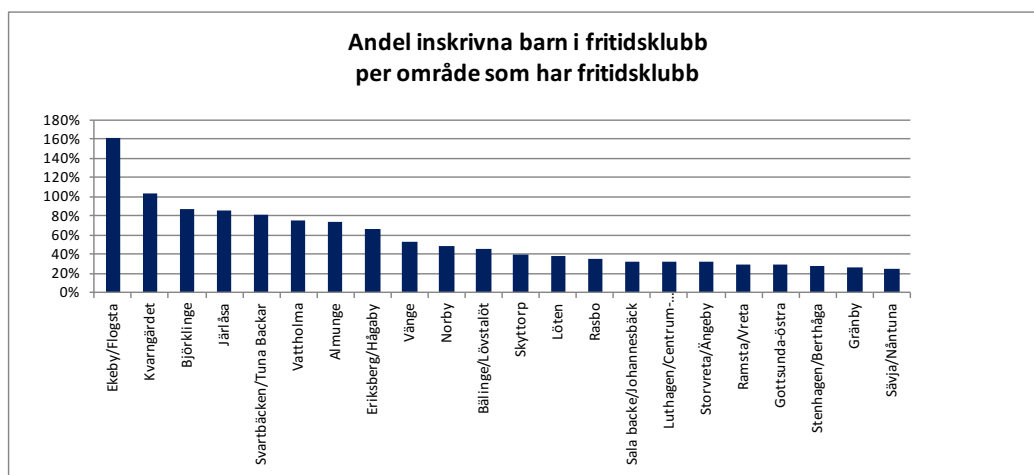

Diagram 20. Källa: Uppsala kommun.

Diagram 20 visar andelen inskrivna barn i förhållande till andelen barn i åldersspannet som bor inom respektive område. De områden som har ett högt deltagande (ibland över 100 procent) ligger i områden där det finns skolor som lockar elever från hela kommunen. I vissa fall deltar alltså barn i en fritidsklubbs verksamhet trots att de inte själva bor inom det geografiska upptagningsområdet för fritidsklubben.

Det finns ett antal upptagningsområden som har ett tillräckligt barnunderlag men där fritidsklubb ändå inte erbjuds. Dessa områden redovisas i tabell 3.

Upptagningsområde	Totalt antal barn 10–12 år	Potentiellt antal inskrivna barn om beläggning på 35 procent
Årsta/Slavsta/Vaksala	348	122
Sunnersta	317	111
Fålhag/Kungsäng/Centrum ö	310	109
Nyby/Gamla Uppsala	256	90
Gottsunda-norra/Valsätra	194	68
Gottsunda-södra/västra	155	54
Funbo/Gunsta/Bärby	127	44
Kåbo/Centrum-södra	99	35

Tabell 3. Källa: SCB.

Sammanfattning • Uppväxtvillkor och utbildning

- I Uppsala kommun var det 2014 totalt 6 507 barn och unga i åldern 0–19 år (14,7 procent) som levde i så kallad relativ ekonomisk utsatthet och totalt knappt 1 000 (4,6 procent) hushåll med barn som erhöll försörjningsstöd vid något tillfälle under året. Skillnaderna mellan områdena inom kommunen är stora när det gäller ekonomisk utsatthet i hushåll med barn.
- Totalt svarar drygt 86 procent av vårdnadshavarna positivt på frågorna om hur de uppfattar förskolans kvalitet. Spridningen mellan olika förskolor är dock relativt stor och det finns förskolor där resultatet ligger avsevärt lägre än genomsnittet.
- Andelen som uppnår kunskapskraven i alla ämnen årskurs 9 skiljer sig mellan skolorna. Den skola som läsåret 2015/2016 hade högst andel var Uppsala musikklasser med 96,2 procent jämfört med Stordammen där 55 procent uppnådde kunskapskraven. Det skiljer alltså 41,2 procentenheter.
- I de områden där fritidsklubb erbjuds är det varierande andel deltagande barn. Vissa fritidsklubbar som ligger i anslutning till skolor som lockar barn från hela kommunen har särskilt högt deltagande. Tillgång till fritidsklubb saknas i vissa bostadsområden. Det finns ett antal upptagningsområden som har ett tillräckligt barnunderlag men där fritidsklubb ändå inte erbjuds.

Demokrati och trygghet

Valdeltagande

Statistiken för valdeltagande är uppdelad på valdistrikt. Nedan presenteras utfallen avseende valdeltagande i Uppsala kommun till riksdagsvalet respektive kommunalvalet år 2014.

Val till riksdagen

Totalt valdeltagande för riket i riksdagsvalet 2014 var 86 procent. I Uppsala låg det totala valdeltagandet på 88 procent. Även om Uppsala totalt sett låg över rikssnittet var det 55 av 163 (34 procent) valdistrikt som låg under rikssnittet. Skillnaden mellan det valdistriktet med högst (Södra Kungsängen, 95 procent) respektive lägst (Sydvästra Valsätra, 64 procent) valdeltagande var 31 procentenheter.

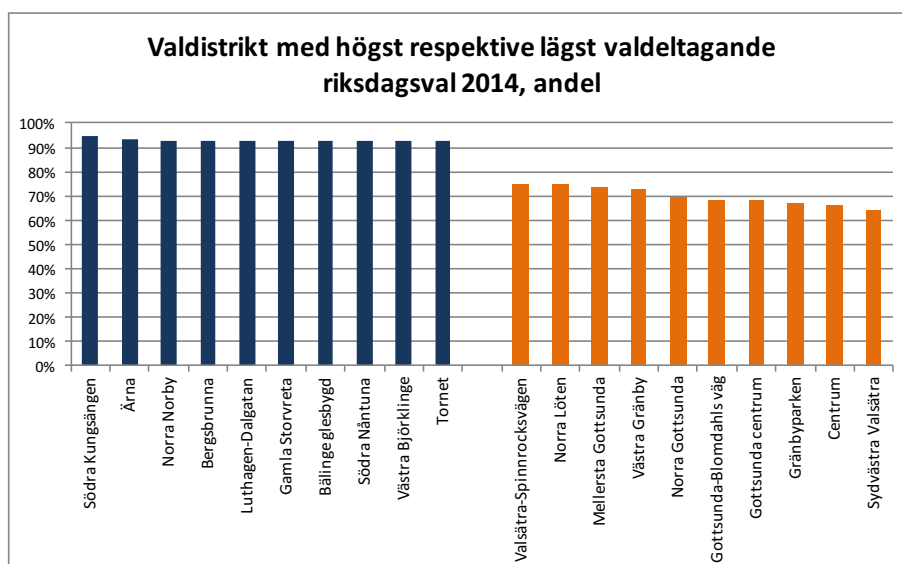

Diagram 21. Källa: Valmyndigheten.

Val till kommunfullmäktige

Totalt valdeltagande för riket i kommunalvalet 2014 var 83 procent. I Uppsala låg det totala valdeltagandet på 85 procent. Även i kommunalvalet låg Uppsala över rikssnittet men av 163 valdistrikt var det 41 (25 procent) distrikt som låg under rikssnittet.

Skillnaden mellan det valdistriktet med högst (Södra Nántuna, 94 procent) respektive lägst (Sydvästra Valsätra, 58 procent) valdeltagande var 36 procentenheter.

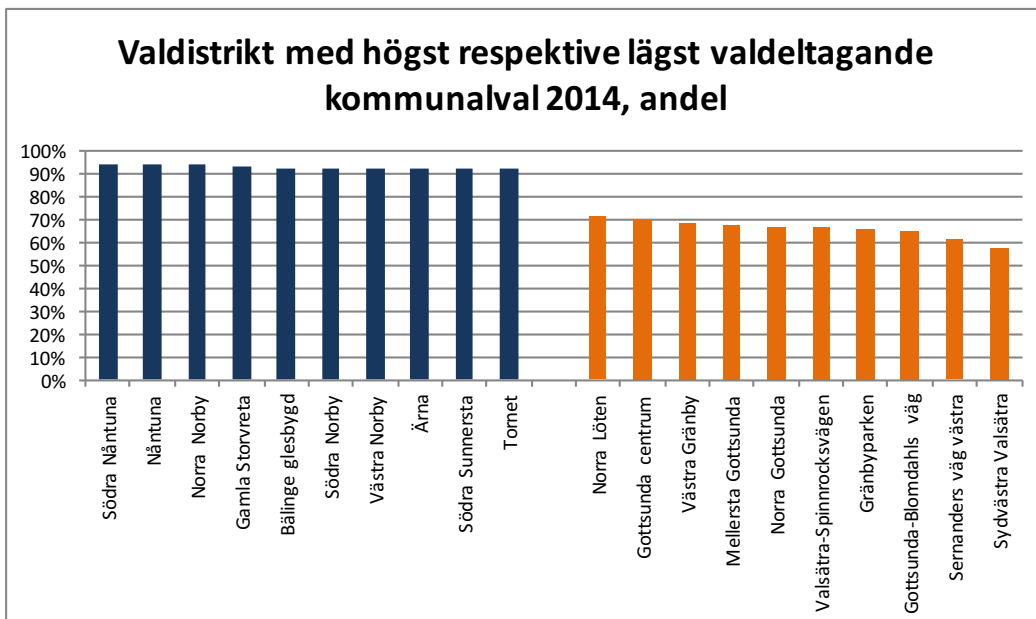

Diagram 22. Källa: Valmyndigheten.

Tillit till andra

Inom det globala forskningsnätverket *World Value Survey*, har forskare från hela världen samlat data om värderingar i världen sedan 1981. Enligt dessa studier, som redovisar data i den så kallade kulturkartan, utmärker sig de nordiska länderna genom sekulära värderingar som individualism och hög tillit till medmänniskor.

I Folkhälsomyndighetens undersökning, den nationella folkhälsoenkäten *Hälsa på lika villkor*, går det att bryta ned statistiken på åldersgrupper. Den undersökningen visar att den generella tilliten främst har minskat i åldersgruppen 16–29 år, medan tilliten har ökat något bland ålderspensionärer.

Även landstingets senaste undersökning *Liv och hälsa* från 2012, visar att tilliten är lägre bland yngre i Uppsala kommun. I studien svarar 32 procent av de i åldersgruppen 16–34 år, såväl kvinnor som män, nej på frågan ”Tycker du att man i allmänhet kan lita på de flesta människor?”.

Andel med hög generell tillit uppdelat på åldersgrupper 2005 och 2014			
Ålder	År 2005	år 2014	Differens
16–29 år	63	59	-4
30–44 år	74	74	0
45–64 år	78	77	-1
65 år –	78	81	3
Samtliga	74	73	-1

Tabell 4. Källa: Folkhälsomyndigheten.

Folkhälsomyndigheten konstaterar också att tilliten i samhället skiljer sig ganska avsevärt mellan olika befolkningsgrupper. De med eftergymnasial utbildningsnivå har störst tillit till andra människor och de som har grundskola som högsta utbildningsnivå är den grupp som har lägst tillit till andra människor. Tiden innan 2010 var det överlag inte så stora skillnader mellan olika socioekonomiska gruppers förtroende för riksdagen, framför allt inte mellan lägre tjänstepersoner och arbetare. Skillnaderna har dock ökat markant från 2010.

Nära varannan person med låg utbildning har svårt att lita på sina medmänniskor och samma andel gäller för personer som är födda utanför Europa²².

Folkhälsomyndigheten konstaterar vidare att det är vanligare att homo- och bisexuella i åldern 16–29 år har lågt förtroende för myndigheter, institutioner och politiker jämfört med heterosexuella. Det är också vanligare att unga (16–29 år) som är utrikesfödda saknar tillit till andra människor jämfört med ungdomar födda i Sverige. Låg tillit till andra människor är även vanligare bland unga med funktionsnedsättning jämfört med ungdomar utan funktionsnedsättning.

Känslan av trygghet

Uppgiften att bedöma trygghet är mycket komplex. Mätningar av trygghetsbilden i länet har skett med samma frågeformulär under åren 2003, 2004, 2005 och därefter senast 2011. Trygghetsundersökningar med i princip samma frågeformulär har använts av polismyndigheter, kommuner och andra aktörer mellan åren 1997–2011.

Under 2011 genomfördes en undersökning av upplevelse av trygghet inom Uppsala kommun uppdelat på Uppsala stad och landsbygden. I 240 respondenter erhöll ett frågeformulär med frågor rörande utemiljön, missbruksproblematik, ordningsstörningar, trafikproblem, utsatthet för brott, allmän oro för brott, konkret otrygghet samt om polisens agerande i bostadsområdet. 516 svar kom in, vilket motsvarar en svarsfrekvens på cirka 42 procent. Detta bedömdes vid det tillfället vara tillräckligt för att kunna ge indikationer på problem- och trygghetsbilder för Uppsala kommun. Av de svarande var 64 procent kvinnor och 36 procent män – en ojämn könsfördelning som innebar ökad komplexitet vid tolkning av svaren. Den helt övervägande gruppen av respondenter var över 45 år, men pensionärerna utgjorde en betydligt mindre grupp än normalt för Uppsalas respondenter över tid.

Resultaten av denna studie visade bland annat att den allmänna oron för att bli utsatt för egendomsbrott minskat i Uppsala kommun sedan mätningarna påbörjades i början av 2000-talet. Vidare visade resultaten att oron för att bli överfallen eller misshandlad i bostadsområdet är mycket låg. Sammantaget är detta mycket positivt. Det som dock tycks ha förvärrats sedan mitten av 2000-talet är framför allt känslan av problem i utemiljön, så som exempelvis nedskräpning och skadegörelse. Vid nationell jämförelse visade dock Uppsalas resultat när det gäller problem med ungdomsgång mycket låga värden.

Det finns även en nationell studie – Den Nationella trygghetsundersökningen (NTU) som genomförs årligen av Brottsförebyggande rådet. Detta är en brottsoffer- och trygghetsundersökning som genomförts årligen sedan 2006. Den senaste undersökningen (från 2016) visar att utvecklingen när det gäller trygghet, inom flera områden gått i negativ riktning för Uppsala län²³.

²² Nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor, Folkhälsomyndigheten.

²³ Källa: Brå, Rapport 2017:2, Nationella trygghetsundersökningen 2006-2016, Regionala resultat.

Framför allt gäller detta frågorna som behandlar upplevelserna av trygghet i olika situationer. Som exempel kan nämnas att andelen som uttrycker att de känner otrygghet sena kvällar eller som inte går ut till följd av sin otrygghet, har ökat från 10 till 15 procent mellan de två senaste åren. Detta kan jämföras med siffrorna för hela riket, som 2015 var 15 procent respektive 19 procent 2016. Sedan undersökningen startade 2006 är det dock totalt sett en minskning då samma siffra i Uppsala län låg på 19 procent.

Även den andel som tror att antalet brott har ökat de senaste tre åren, har minskat med tiden. Fortfarande tror 64 procent i länet att antalet brott ökat (för riket är siffran 72 procent), men detta ska jämföras med resultatet 10 år tillbaka i tiden då 80 procent av de svarande gav samma svar. Likaså när det gäller oro för brottslighet i samhället, eller oro för bostadsinbrott eller för att närstående ska drabbas av brott, ligger länets siffror under genomsnittet för riket.

I den nationella undersökningen finns även en frågeställning om människor på grund av otrygghet till exempel valt en annan väg eller ett annat färdssätt, eller om de avstått från en aktivitet på något sätt. För riket som helhet har utvecklingen varit väldigt stabil över tid, med mellan 3–5 procent som uppger denna påverkan på beteendet. För Uppsala läns vidkommande har det över tid varit en större förändring i positiv riktning. 2006, när undersökningen för första gången genomfördes, uppgav 7 procent att otryggheten påverkat det egna beteendet, 2016 var det endast 3 procent som uttryckte samma förhållande.

Förtroendet för rättsväsendet som helhet har minskat från 69 procent 2015 till 60 procent 2016.

I undersökningen *Liv och hälsa ung*, som genomfördes 2015 av Landstinget i Uppsala län tillsammans med länets kommuner, svarade pojkar och flickor på frågan om trygghet i hemmet och på stan. Resultatet visade på en ganska låg känsla av trygghet på stan för både pojkar och flickor men där flickors känsla av trygghet dessutom var mycket lägre än pojkars.

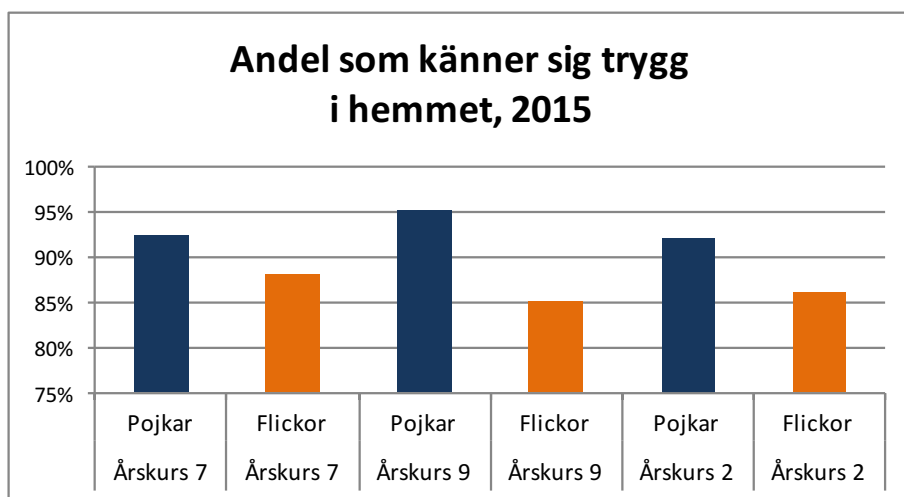

Diagram 23. Källa: Liv och hälsa ung 2015.

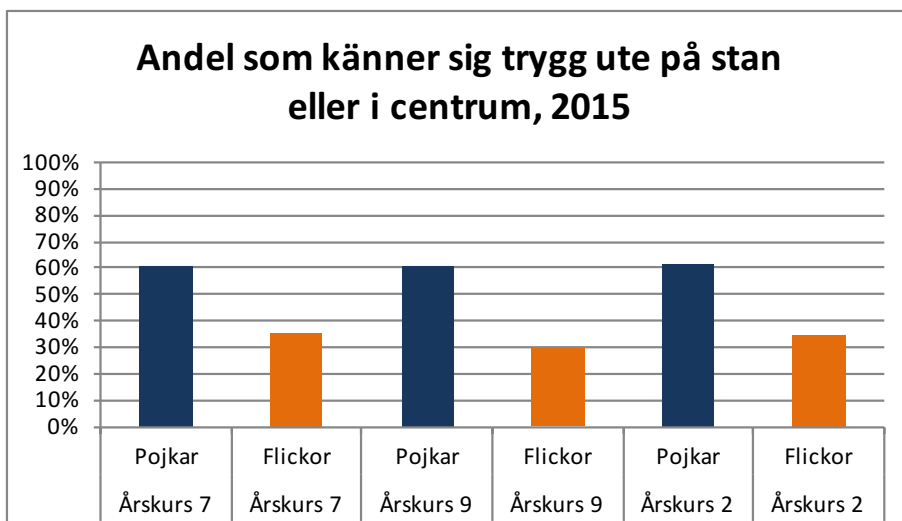

Diagram 24. Källa: Liv och hälsa ung 2015.

Under 2017 kommer Region Uppsala i samverkan med kommunen att göra en ny enkätundersökning för unga, *Liv och hälsa ung 2017*. Dessutom planerar kommunen att göra en trygghetsundersökning i Uppsala.

Sammanfattning • Demokrati och trygghet

- Uppsala har, i valet 2014, haft ett högre valdeltagande än rikssnittet både till riksdagen och kommunfullmäktige. Trots ett högt valdeltagande totalt sett ligger många valdistrikt under riksgenomsnittet när det gäller valdeltagande. Skillnaderna mellan valdistrikten är stora och har exempelvis varierat så mycket som mellan 94 procent och 58 procent (kommunalval 2014).
- Uppgifter om tillit på nationell nivå visar att tilliten i samhället skiljer sig mellan olika befolkningsgrupper. De med eftergymnasial utbildningsnivå har störst tillit till andra människor och de som har grundskola som högsta utbildningsnivå är den grupp som har lägst tillit till andra människor.
- Den generella tilliten bland de yngre har minskat under senare år. Det är svårt att avgöra om detta är en tillfällig nedgång eller tecken på samhällsförändringar eller värderingsförskjutningar som påverkat de ungas tillit.
- Den nationella trygghetsundersökningen visar att känslan av trygghet har minskat något för invånarna i Uppsala län. Över tid, sedan mätningarna påbörjades 2006, har dock känslan av trygghet totalt sett ökat.
- Enligt undersökningen *Liv och hälsa ung* är ungdomars känsla av trygghet när de vistas på stan eller i centrum ganska låg, särskilt låg är den för flickor.

Välbefinnande och hälsa

Medellivslängd

I Sverige har medellivslängden aldrig tidigare varit så hög som i dag. Ökningen i medellivslängd drivs sedan flera decennier av minskad dödlighet i medel- och pensionsåldern i stället för, såsom tidigare i historien, minskad dödlighet bland barn.

Medellivslängden i Uppsala beräknades år 2011–2015 vara omkring 84 år för kvinnor och 81 år för män. Det är något högre än genomsnittet i riket som ligger på 83 år för kvinnor och 80 år för män. Medellivslängden har ökat under de senaste decennierna och den viktigaste orsaken är att dödligheten har minskat bland hjärt- och kärlsjukdomar främst bland män²⁴.

Uppsalas befolkningsunderlag är för litet för att det ska vara meningsfullt att redovisa medellivslängden fördelat på bostadsområden (NYKO). En jämförelse har istället gjorts i förhållande till jämförelsekommunerna R9.

Nedanstående diagram visar att medellivslängden i Uppsala under den senaste 10-årsperioden legat något högre än R9. Det framgår också av diagram 25 att medellivslängden har ökat. Ökningen har främst skett hos män.

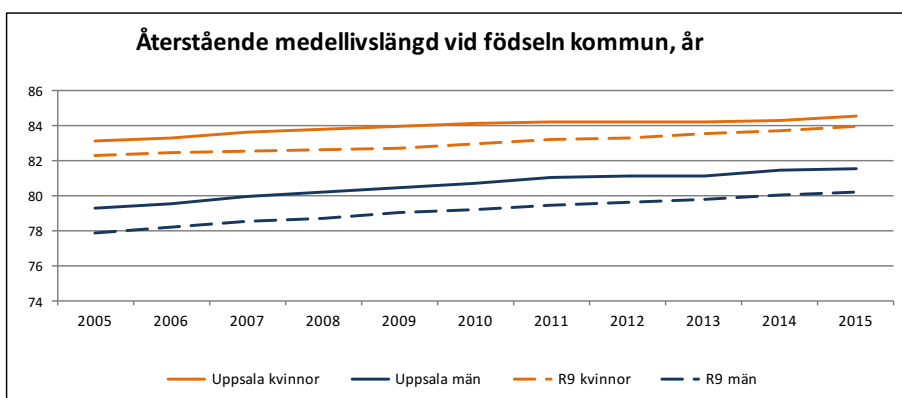

Diagram 25. Källa: Kolada.

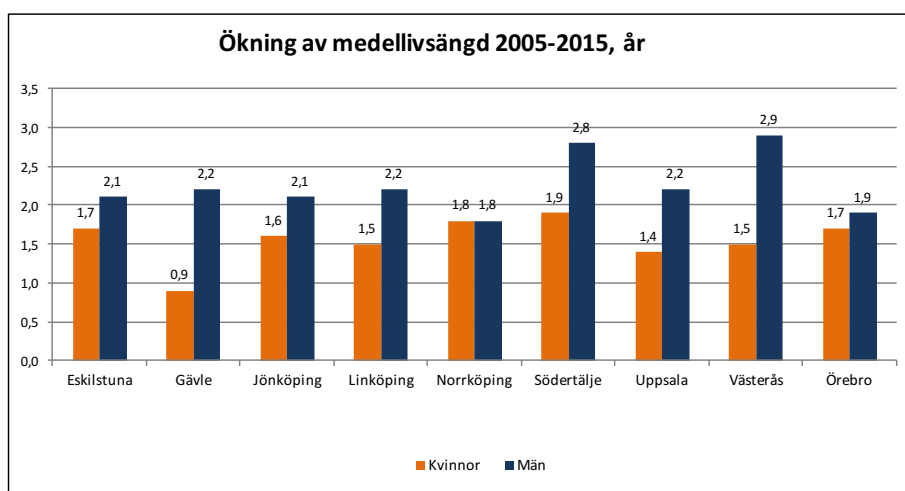

Diagram 26. Källa: Kolada.

²⁴ <http://www.regionfakta.com/Uppsala-lan/Halsa-och-ohalsa/Medellivslangd/>

Självskattad hälsa

Undersökningen *Liv och hälsa* har gett kunskap om livsvillkor, levnadsvanor, hälsa och vårdkontakter hos den vuxna befolkningen. Undersökningen har genomförts ett antal gånger i samarbete mellan landstingen i Uppsala (C) Sörmland (D), Västmanland (U) och Örebro län (T), vilket förkortas CDUT. År 2012 användes den nationella studien *Hälsa på lika villkor* som Folkhälsomyndigheten genomför, med en tilläggsmodul från Liv och hälsaenkäten, som ett samarbete mellan CDUT-landstingen.

Nästa befolkningsundersökning är planerad att genomföras till befolkningen 18 år och äldre våren 2017 i samverkan med CDUST-landstingen (Uppsala (C), Sörmland (D) Västmanland (U,) Värmland (S), och Örebro län (T)).

Av undersökningen 2012 framgår att andelen som svarat att de bedömer sin hälsa som mycket god/god är högst i Uppsala jämfört med övriga kommuner i länet. Även i förhållande till CDUT-landstingen ligger Uppsala högst. I Uppsala är det något fler män än kvinnor som bedömt sin hälsa som mycket god/god.

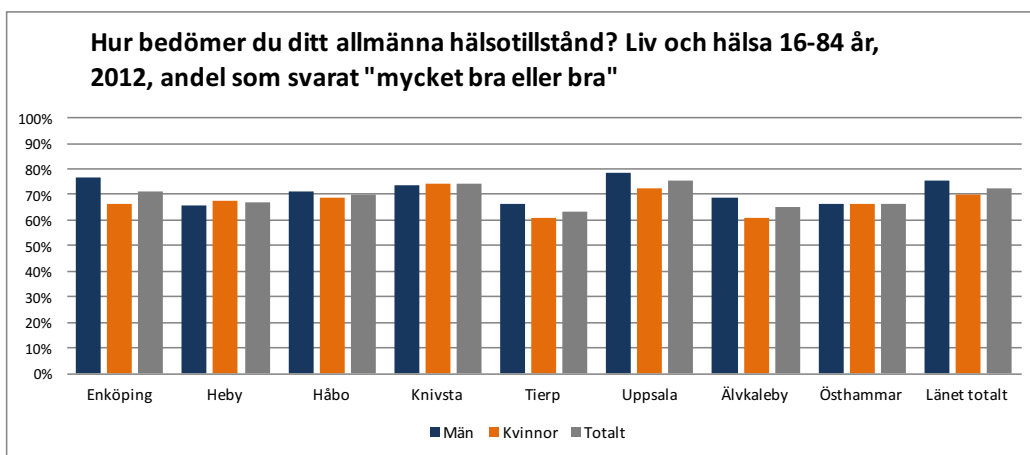

Diagram 27: Källa Liv och hälsa 2012.

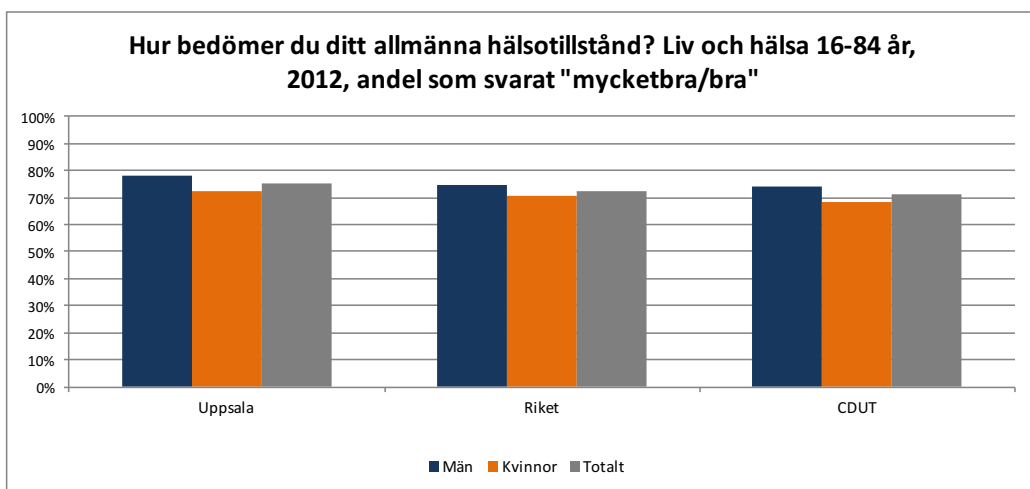

Diagram 28: Källa Liv och hälsa 2012.

Tandhälsan är en viktig del av individens livskvalitet och välbefinnande. Kvaliteten på tänderna kan sägas ha ett dubbelt samband med kostvanorna, dels genom att kosten påverkar tandhälsan och dels genom att tandkvaliteten påverkar kostintaget.

När det gäller självskattad tandhälsa ligger Uppsala på ungefär samma nivå som övriga kommuner i länet och CDUT-länen. Andelen kvinnor som upplever sin tandhälsa som god är generellt högre än andelen män.

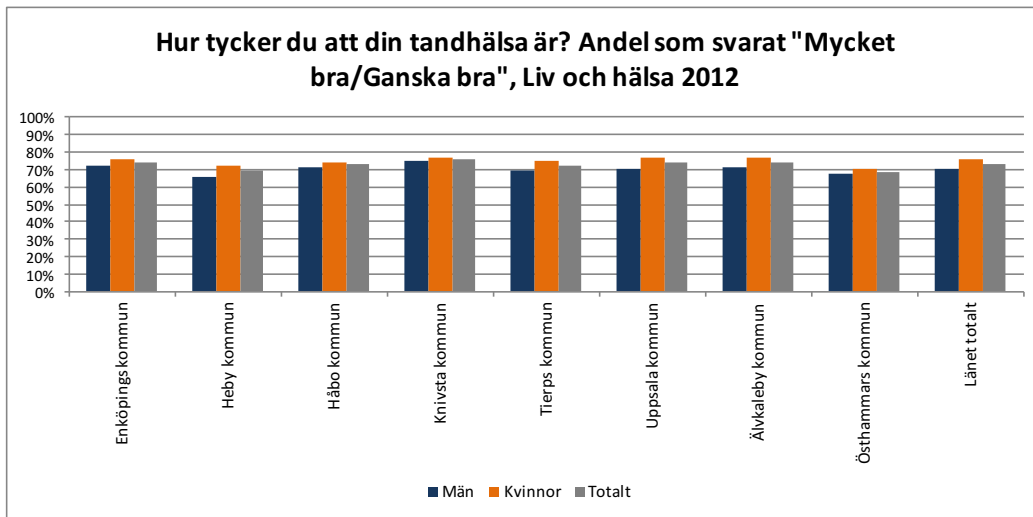

Diagram 29: Källa Liv och hälsa 2012.

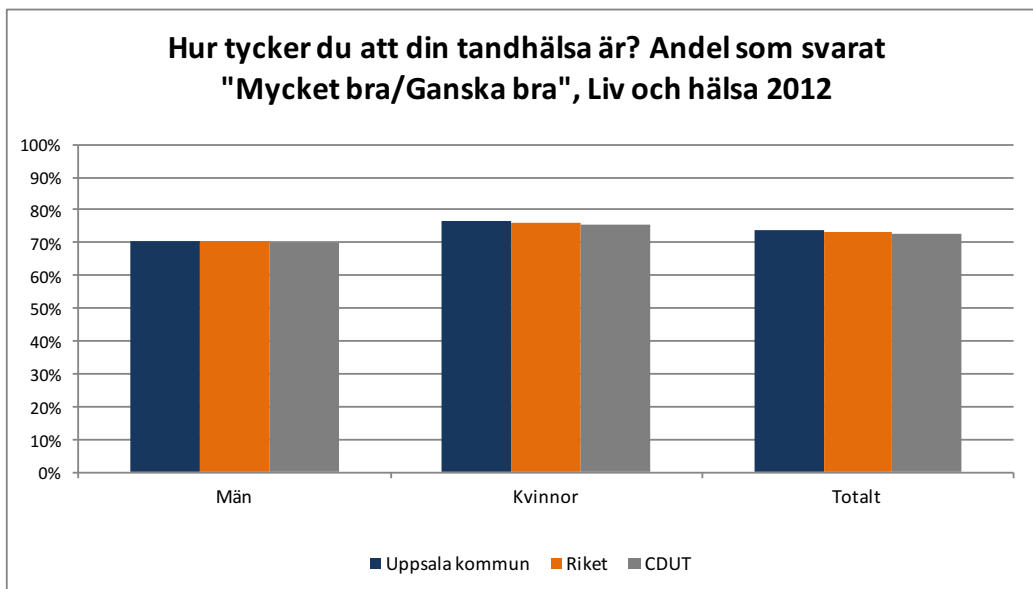

Diagram 30: Källa Liv och hälsa 2012.

Psykisk hälsa

Av *Liv och hälsa vuxen 2012* kunde utläsas att andelen som upplevde ett lågt psykiskt hälsotillstånd låg på 22 procent för kvinnor och 15 procent för män. Uppsala låg vid denna undersökning relativt nära övriga kommuner i länet och CDUT-länen.

När det gäller psykisk hälsa har Uppsala län nyligen (hösten 2016) genomfört en länsgemensam kartläggning och analys²⁵. Analysen indikerar såväl styrkor som svagheter på området psykisk hälsa i Uppsala län. Uppsala län placerar sig relativt väl på området psykisk hälsa enligt ett flertal nationella indikatorer. Bland annat kan nämnas att länet placerar sig väl avseende nationella indikatorer inom psykiatrin (exempelvis för självmord och uppfyllelse av vårdgaranti inom BUP) samt vad gäller vissa indikatorer kopplade till folkhälsa och tidiga insatser (såsom genomförda hälsoundersökningar för nyanlända). Samtidigt finns stora skillnader i länet, både mellan kommunerna men också mellan grupper. Analyser visar exempelvis att barn och unga med funktionsnedsättningar i länet mår sämre än övriga barn och trivs sämre i skolan. Även äldre är en grupp med nedsatt psykiskt välbefinnande och förhöjd suicidrisk.

Ohälsotal

Ohälsotalet är antalet utbetalade ersättningsdagar från Försäkringskassan per person och år. Ohälsotalet varierar därför inte endast beroende på ohälsa utan även beroende på ersättningssystemets uppbyggnad. Skillnader i hälsa och välbefinnande kan bland annat beskrivas med antal ohälsodagar. Sedan år 2002 har ohälsotalet i Uppsala kommun sjunkit fram till 2014 då ohälsotalen gått upp något.

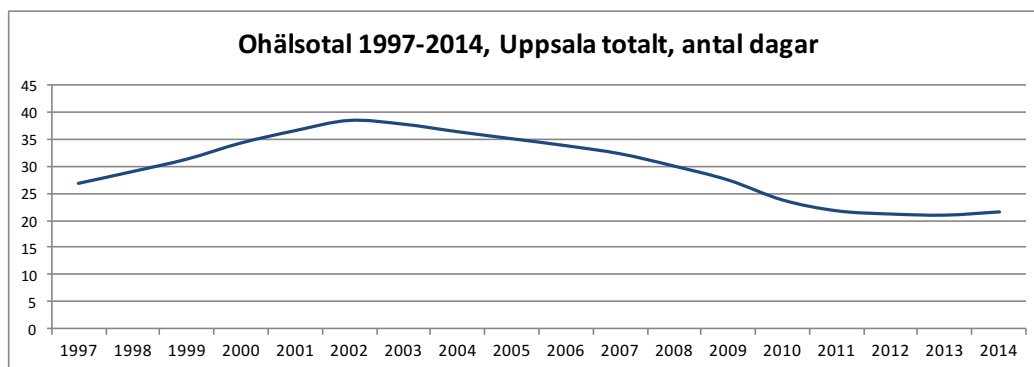

Diagram 31. Källa: SCB.

I diagram 32 på nästa sida redovisas de högsta respektive lägsta ohälsotalen för år 2015 fördelat på bostadsområden och kön. Det är stora skillnader i ohälsotalet mellan olika bostadsområden och mellan könen. Ultuna har lägst ohälsotal med 1,7 dagar medan Hällby-Husbyborg ligger högst med 36,8 dagar.

²⁵ Länsgemensam kartläggning och analys av området psykisk hälsa i Uppsala län.

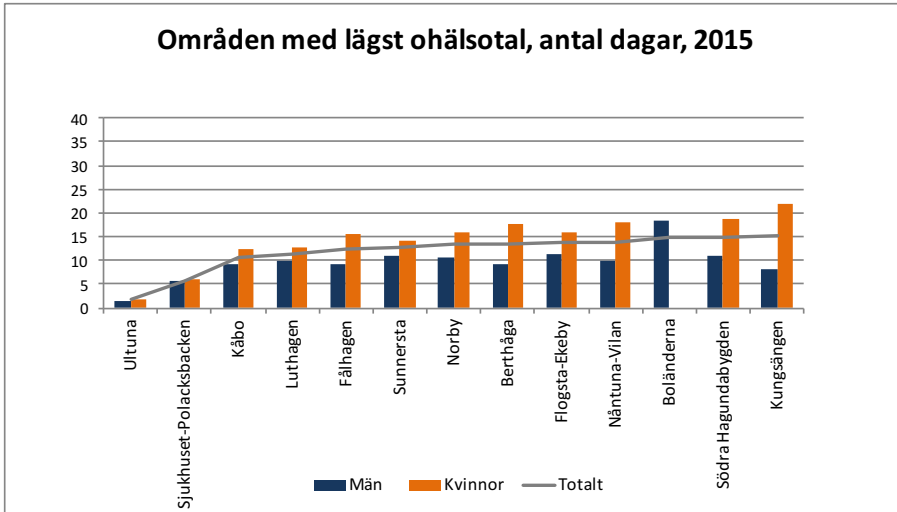

Diagram 32. Källa: SCB.

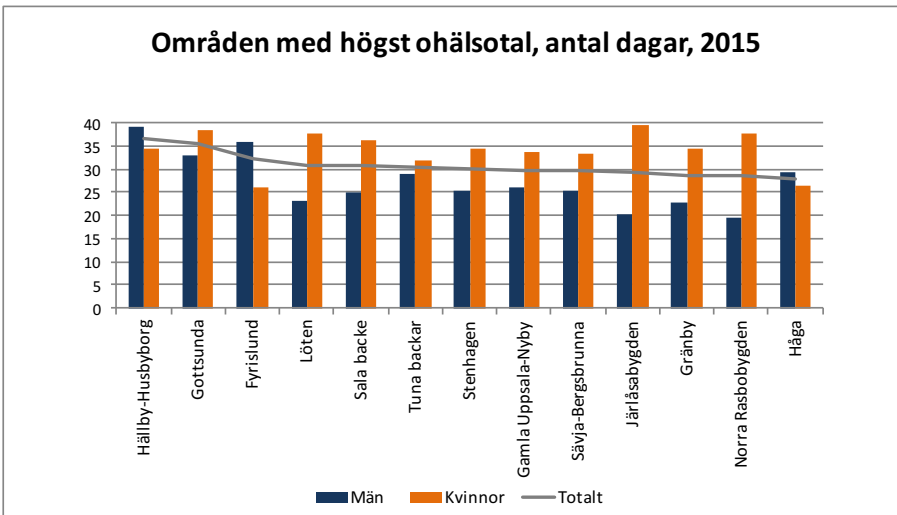

Diagram 33. Källa: SCB.

Sammanfattning • Välbefinnande och hälsa

- Medellivslängden i Uppsala ligger något högre än genomsnittet i riket. Medellivslängden har ökat, främst hos män. Skillnaden i medellivslängd mellan män och kvinnor är lägst i Uppsala i förhållande till jämförelsekommunerna R9.
- När det gäller självskattad hälsa ligger Uppsala högst jämfört med övriga kommuner i länet samt även i förhållande till CDUT-lands-tingen. I Uppsala är det något fler män än kvinnor som bedömt sin hälsa som mycket god/god. Även när det gäller tandhälsa ligger Uppsala högt. Det är något högre andel kvinnor än män som upplever sin tandhälsa som god/mycket god.
- Sedan år 2002 har ohälsotalet i Uppsala kommun sjunkit fram till 2014 då ohälsotalen gått upp något. Skillnaderna i ohälsotalen mellan Uppsalas nyckelkodområden är stor. Det finns också stora variationer mellan könen. Mellan det området med lägst respektive högst antal sjukdagar (ohälsotal) skiljer det sig 31,5 dagar.

Bostadsområden som är lika

Vi har tittat på hur faktorer som påverkar levnadsvillkor och hälsa skiljer sig mellan bostadsområden i Uppsala. Genom olika jämförelser har vi konstaterat att skillnaderna i flera aspekter är stora mellan områden och mellan män och kvinnor.

Som ett komplement till genomgången av statistik och för att få en överblick över det socioekonomiska landskapet i Uppsala kommun har en analys gjorts som syftar till att gruppera de bostadsområden som är lika ur socioekonomiskt avseende. Analysen är gjord genom en modell som har utvecklats av företaget Statisticon och som kallas SEKOM (SocioEkonomisk analys för KOMuner). Baserat på variabler avseende befolkningens socioekonomiska och demografiska egenskaper grupperas kommunens geografiska bostadsområden (i vårt fall Uppsala kommuns nyckelkodsområden, NYKO 3)²⁶.

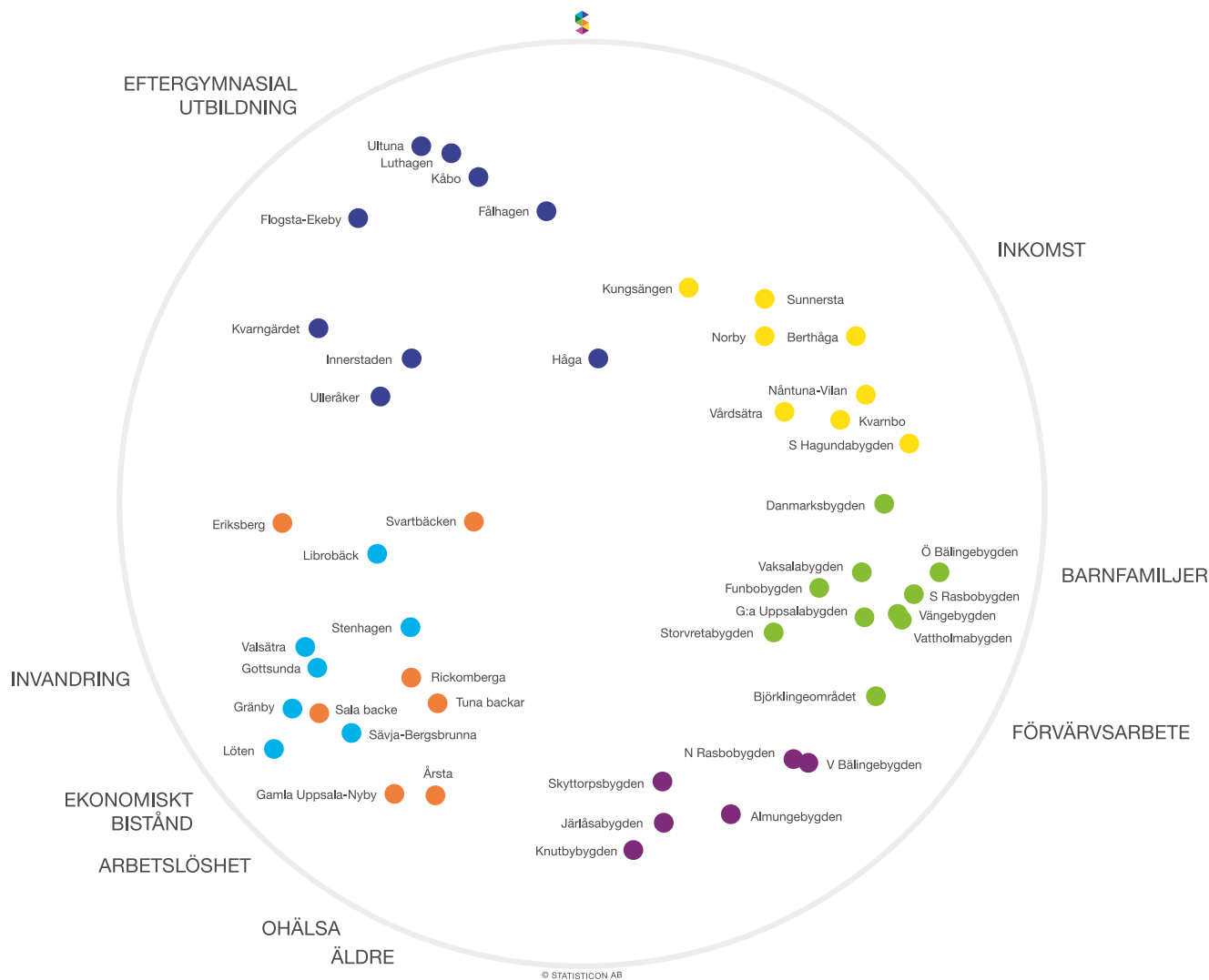
Modellen består av fyra delar:

1. Inventering och val av ingående variabler i analysen.
2. Tillämpning av sk. Random Forest, en datavetenskaplig metod som grupperar bostadsområden utifrån hur variablerna sammantaget korrelerar med varandra.
3. Visualisering med metoden MDS (multidimensional scaling) som visar graden av samband samt variationerna mellan bostadsområdena. Områdena placeras i en kartbild.
4. Tolkning av det visuella utfallet, här bestäms antalet ”landskap/kluster” och dessa färgkodas, definieras och karaktäriseras.

Resultatet blir en socioekonomisk karta eller en så kallad ”social kompass” som visar kluster av bostadsområden som är socioekonomiskt lika.

Uppsalas analys visar på sex distinkta socioekonomiska områden. Fyra centralt belägna och två på landsbygden. De områdesgrupper som har identifierats har markerats i sex olika färger. Färgerna indikerar de olika klustren med områden som uppvisar likheter med avseende på de i analysen ingående variablerna. Dessa variabler återfinns utanför den omgärdade cirkeln och är positionerade utifrån den riktning i vilken respektive variabel ändrar värde (figur 2). Till exempel ökar hushållens inkomstnivå i nordöstlig riktning respektive minskar i sydöstlig. Andelen personer med eftergymnasial utbildning ökar i nordvästlig riktning och minskar i sydöstlig.

²⁶ Rapport Statisticon, Nio nyanser av Uppsala – en socioekonomisk resa i fyra kvarter och två landsbygder.

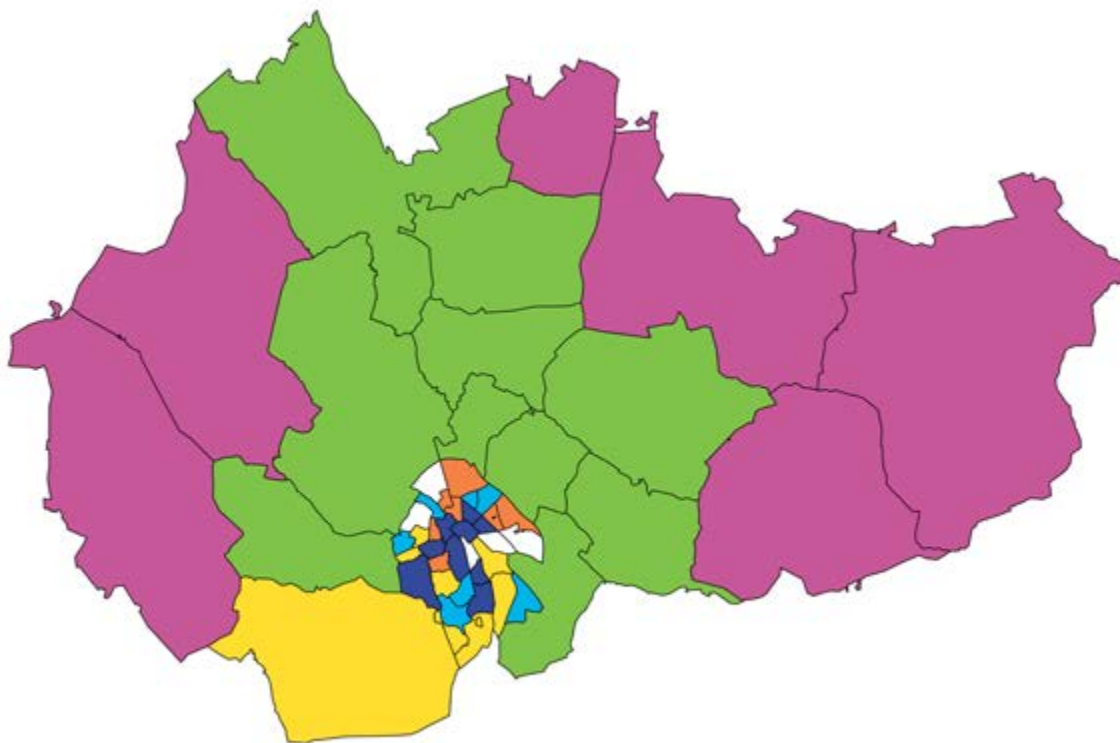
Figur 2. Källa Statisticon.

Följande variabler har ingått i analysen – förklaring till bilden ovan

- Andel öppet arbetslösa i åldern 20–64 år (arbetslöshet).
- Andel invånare med ekonomiskt bistånd (ekonomiskt bistånd).
- Genomsnittligt antal sjukdagar per invånare (ohälsa).
- Andel förvärvsarbetande i åldern 20–64 år (förvärvsarbete).
- Nettoinkomst 20 år+ (hushållens sammanräknade disponibla medianinkomst) (inkomst).
- Andel invånare med eftergymnasial utbildning (eftergymnasial utbildning).
- Andelen invånare födda utanför EU/EFTA (invandring).
- Antal unga (0–19 år) i förhållande till befolkningen i arbetsför ålder (20–64 år) (barnfamiljer).
- Antalet äldre (65 år+) i förhållande till befolkning i arbetsför ålder (20–64 år) (äldre).

Den geografiska kartan

Den ”sociala kompassen” har resulterat i ett antal kluster som tydligt sammanfaller med geografisk hemvist. Från kommunens ytterområden kan vi i en påtaglig symmetri notera förekomst av homogena kluster (landskap) ända in till stadens centrum. De olika landskapens geografiska områden och utmärkande egenskaper redovisas i följande kartor.

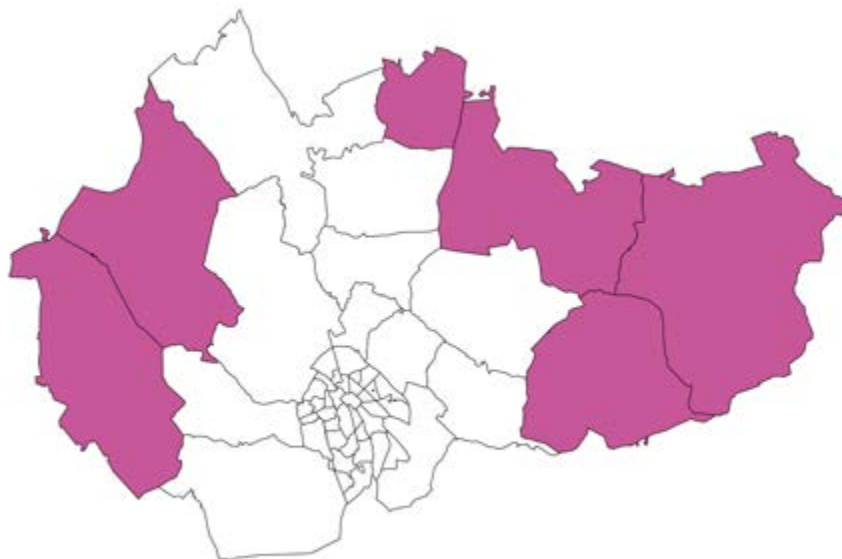
Figur 3. Källa Statisticon.

Uppsalas socioekonomiska "landskap"

De lila områdena

Knutby, Järlåsa, Skyttorp, Almunge, Norra Rasbo och Västra Bälinge

Här bor närmare 12 100 personer, motsvarande sex procent av kommunens befolkning. Utbildningsnivån är förhållandevis låg, liksom andelen invånare födda utanför EU/EFTA.

De gröna områdena

Björklinge, Vattholma, Storvreta, Gamla Uppsalabygden, Funbo, Vänge, Vaksala, Östra Bälinge och Danmark

Här bor ca 33 000 invånare, motsvarande 16 procent av kommunens befolkning. Utmärkande för landskapet är de många barnfamiljerna och den höga förvärvsgraden hos befolkningen i arbetsför ålder.

De gula områdena

Sunnersta, Vårdsätra, Norby, Berthåga, Nántuna-Vilan, Kvarnbo och Södra Hagunda, Kungsängen

Här bor 21 500 invånare, motsvarande drygt tio procent av Uppsalas befolkning. Här finns Uppsalas högsta inkomstnivå, lägsta arbetslöshet och lägsta andel invånare med ekonomiskt bistånd.

De mörkblå områdena

Innerstaden, Fålhagen, Luthagen, Kåbo, Ultuna, Ulleråker, Flogsta-Ekeby, Håga och Kvarngärdet

Här bor drygt 60 000 invånare, motsvarande 30 procent av kommunens befolkning. Det mörkblå landskapet är därmed Uppsalas område med flest invånare. Här bor människor i ung vuxen ålder med hög utbildningsnivå. Ohälsotalet är lågt, liksom andelen invånare i förvarvsarbete och inkomstnivån.

De ljusblå områdena

Gottsunda, Valsätra, Stenhagen, Librobäck, Sävja-Bergsbrunna, Gränby och Löten

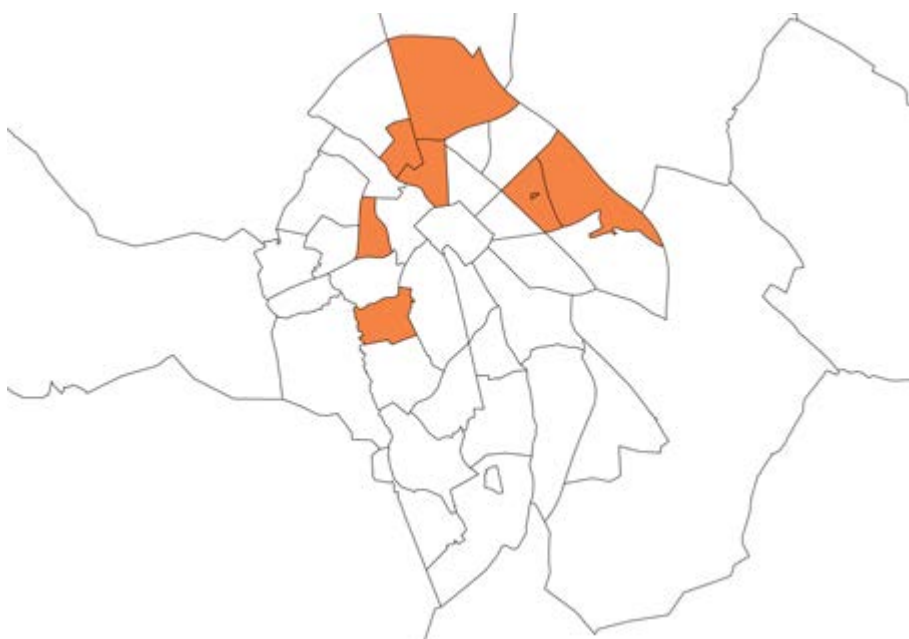
Här bor drygt 38 000 invånare, motsvarande 18 procent av kommunens befolkning. Här återfinns förhållandevis höga ohälsotal, hög arbetslöshet och hög andel som uppbär ekonomiskt bistånd. I dessa områden bor många människor som är födda i ett land utanför EU/EFTA. Flerbostadshus präglar flertalet kvarter i dessa områden.

De orange områdena

Eriksberg, Svartbäcken, Tunabackar, Sala backe, Rickomberga, Gamla Uppsala-Nyby samt Årsta

Här bor 42 000 invånare, motsvarande 20 procent av befolkningen i Uppsala. De orange områdena påminner i många avseenden om de ljusblå områdena, framför allt med avseende på en förhållandevis låg utbildningsnivå, hög arbetslöshet, höga ohälsotal, låg förvärvsarbetandegrad samt inkomstnivå. Däremot är det en lägre andel invånare som är födda utanför EU/EFTA och andelen äldre i befolkningen är högst bland samtliga områden i Uppsala.

Det fortsatta arbetet

Denna kartläggning kan utgöra ett underlag för Uppsala kommun när det gäller att prioritera insatser och att planera inom kommunen. Kartläggningen bör hållas levande och uppdateras löpande för att se förändringar över tid och effekter av genomförda insatser.

Under 2017 fortsätter arbetet med att analysera resultaten i denna kartläggning och att sammanställa vilka insatser som nu görs i kommunen för att möta behov. Förslag på åtgärder och mått på god hälsa kommer att tas fram baserat på det insamlade underlaget.

Källhänvisningar i rapporten

- [1] Uppsala kommun, Mål och budget 2017-2019.
- [2] Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö, "Malmö väg mot en hållbar framtid – hälsa, välfärd och rättvisa", Malmö stad, Malmö 2013.
- [3] <https://www.folkhalsomyndigheten.se/amnesomraden/livsvillkor-och-levnadsvanor/folkhalsans-utveckling-malomraden/delaktighet-och-inflytande-i-samhallet/demokratisk-delaktighet/>
- [4] Nationella trygghetsundersökningen 2015, om utsatthet, otrygghet och förtroende. Brå. Rapport 2016:1
- [5] Folkhälsan i Sverige 2016 – Årlig rapportering, Folkhälsomyndigheten
- [6] Arbetsmarknadsläget i Uppsala län, mars 2016. Källa: Arbetsförmedlingen, analysavdelningen
- [7] Arbetsmarknadsdata, september 2016, Arbetsförmedlingen.
- [8] Kommunblad 2015, Skolverket.
- [9] Information om utbildning och arbetsmarknad, rapport 2016:1. SCB. Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2015.
- [10] Information om utbildning och arbetsmarknad, rapport 2016:1. SCB. Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2015.
- [11] Uppsala inte så akademiskt som vi tror, nyhet publicerad av TT 23 april 2016
- [12] SCB, http://www.scb.se/sv_/hitta-statistik/statistik-efter-amne/utbildning-och-forskning/befolkningens-utbildning/utbildningsstatistik-arsbok/64475/64482/behallare-for-press/379597/
- [13] Sammanräknad förvärsinkomst i åldern 20-64 år kommun (median), kr. SCB.
- [14] Uppföljning av ekonomiskt bistånd, arbetsmarknadsinsatser samt vuxenutbildning, arbetsmarknadsförvaltningen, september 2016, Uppsala kommun.
- [15] FN:s konvention om barnets rättigheter, SÖ 1990:20
- [16] Rapport Uppföljning av pedagogisk verksamhet 2015, Utbildningsförvaltningen, Uppsala kommun 2015.
- [17] <http://www.regionfakta.com/Uppsala-lan/Halsa-och-ohalsa/Medellivslangd/>
- [18] Psykisk hälsa. Regional analys. Kartläggning och analys av området psykisk hälsa i Region Uppsala, oktober 2016.
- [19] Rapport Statisticon, Nio nyanser av Uppsala – en socioekonomisk resa i fyra kvarter och två landsbygder.

Övrig litteratur och rapporter

- Nationella trygghetsundersökningen 2006-2015, regionala resultat. Brå.
- Befolkningsprognos för Uppsala kommun 2016-2050, Uppsala kommun.
- Befolkningsprognos för Uppsala kommun delområden 2016-2020, Uppsala kommun.
- Det handlar om jämlik hälsa – utgångspunkter för Kommissionens vidare arbete. Delbetänkande. SOU 2016:55.
- En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015-2020. Regeringskansliet.
- Minska folkhälsoklyftan. Åtgärder för minskade skillnader i hälsa. Sveriges kommuner och landsting.
- Ojämlighet i hälsa – den skandinaviska erfarenheten. Rapport, kortversion. Köpenhamns universitet.
- Arbetsmarknadsutsikterna våren 2016 Uppsala län. Prognos för arbetsmarknaden 2016-2017. Arbetsförmedlingen.
- Regional utvecklingsstrategi, remissutgåva från regionförbundet Uppsala län.
- Tillit och tolerans – en skrift om det sociala kapitalets betydelse för platsens utveckling. Arena för tillväxt, 2015.
- Trygghetsbilder i Uppsala läns åtta kommuner gällande augusti 2011 – analys byggd på de boendes egna bedömningar. Rapport av Kjell Elefalk, Trygghet och Management AB, 2011.
- Uppsala Kommunfakta 2016.
- Välfärd inte för alla. Den ekonomiska familjepolitikens betydelse för barnfattigdomen i Sverige. Rapport, Rädda Barnen, 2011.
- Bergh, A, Nilsson T och Waldenström D: Blir vi sjuka av inkomstskillnader? En introduktion till sambanden mellan inkomst, ojämlikhet och hälsa. Studentlitteratur, 2012.
- Utjämna hälsoskillnaderna inom en generation. Sammanfattning av slutrapporten, kommissionen för sociala betsämningsfaktorer för hälsa.